

Depopulacija u Gradu Benkovcu - uzroci i posljedice

Babić, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:357274>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**



Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)



zir.nsk.hr



DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za geografiju

Diplomski dvopredmetni sveučilišni studij geografije: nastavnički smjer

Nikolina Babić

**Depopulacija u Gradu Benkovcu – uzroci i
posljedice**

Diplomski rad

Zadar, 2022.

Sveučilište u Zadru

Odjel za geografiju

Diplomski dvopredmetni sveučilišni studij geografije: nastavnički smjer

Depopulacija u Gradu Benkovcu – uzroci i posljedice

Diplomski rad

Studentica:

Nikolina Babić

Mentorica:

Izv. prof. dr. sc. Vera Graovac Matassi

Zadar, 2022.



Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, Nikolina Babić, ovime izjavljujem da je moj diplomski rad pod naslovom Depopulacija u Gradu Benkovcu – uzroci i posljedice rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 31. svibanj 2022.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. OBJEKT, CILJEVI I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	4
2.1. Metodologija istraživanja	6
2.2. Prethodna istraživanja.....	7
3. KRETANJE BROJA STANOVNIKA U GRADU BENKOVCU 1857.–2021.	9
4. PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA GRADA BENKOVCA 1971.–2020.	13
5. MIGRACIJA STANOVNIŠTVA GRADA BENKOVCA 1971.– 2021.	16
6. DOBNO-SPOLNI SASTAV STANOVNIŠTVA GRADA BENKOVCA 1971.–2011.	20
7. POSLJEDICE DEPOPULACIJE	28
8. REZULTATI ANKETNOG ISTRAŽIVANJA	31
9. ZAKLJUČAK	41
PRILOZI	43
LITERATURA	50
IZVORI	52
POPIS SLIKA I TABLICA	53
SAŽETAK.....	54
SUMMARY.....	55

1. UVOD

Stanovništvo je temelj svake zajednice, jer bez njegova postojanja ni samog društva ne može biti, budući da ono doprinosi društvenom i političkom opstanku države. No, danas se mnoge države susreću s problemom opadanja broja stanovnika. U tom pogledu ni Republika Hrvatska nije izuzetak. Štoviše, proces depopulacije sve dublje i brže zahvaća prostor Hrvatske. Depopulacija u Republici Hrvatskoj posljedica je spleta različitih okolnosti. Prvenstveno je riječ o smanjenju nataliteta, ratnim zbivanjima, posebice tijekom Domovinskog rata te emigraciji radno sposobnog stanovništva. Proces depopulacije zahvaća gotovo svaki dio Hrvatske pa tako i prostor Grada Benkovca koji predstavlja glavni objekt istraživanja ovoga rada.

Depopulacija je smanjenje broja stanovnika čime predstavlja negativan proces. Proces depopulacije odvija se u slučaju kad nije osigurana jednostavna reprodukcija stanovništva (Wertheimer-Baletić, 1999). Nekoliko je skupina faktora koje određuju depopulaciju: vanjski, demografski, ekonomski i politički te ostali faktori. Navedene skupine faktora depopulacije različito djeluju na svakom pojedinačnom području. U nekim zemljama ili dijelovima zemlje su izraženiji vanjski faktori (primjerice, ratovi, prirodne katastrofe i slično), dok u drugoj zemlji mogu djelovati istodobno svi spomenuti faktori (Nejašmić, 1991).

Hrvatska je u kratkom vremenu prošla duboke promjene u ekonomskim i demografskim strukturama stanovništva, a te promjene nisu bile društveno usmjeravane već su sadržavale elemente stihijnosti (Akrap 2004 prema Wertheimer-Baletić, 2004). Posljedica toga je usiljen, brz i prostorno nekontroliran proces deagrarizacije i deruralizacije s naglom urbanizacijom bez dovoljne urbaniziranosti. Osim toga, disperzna naseljenost i veliki broj malih naselja su bitna demogeografska obilježja Hrvatske. Također, zanemarivanje prostorne komponente razvoja odrazilo se na sadašnji razmještaj stanovništva ograničavajući tako gospodarski razvoj. Sadašnja ukupna i prirodna depopulacija u Hrvatskoj su, uz prethodno spomenuto, posljedica dugoročnih učinaka četiriju jakih iseljeničkih valova u 20. stoljeću. Prvi val započeo je 1880-ih godina i trajao je do Prvog svjetskog rata; drugi val obuhvaća razdoblje s kraja Drugoga svjetskog rata; treći val počeo je 1960-ih kad se stanovništvo iseljavalo u zapadnoeuropske zemlje; četvrti val obuhvaća 1990. godine nadalje (Akrap, 2004). Krajem 19. i početkom 20. stoljeća depopulacija je bila emigracijska, no danas je depopulacija obuhvatila i prirodno kretanje stanovništva – u Hrvatskoj više ljudi umire nego što ih se rađa.

Hrvatski demografi upozoravaju kako se stanovništvo nalazi u razdoblju tihe demografske katastrofe (Stipetić, Vekarić, 2004). Trenutno stanje posljedica je i petog vala koji je započeo nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine.

Danas bi se kao glavna obilježja razvoja stanovništva Hrvatske mogli navesti dugoročni globalni demografski procesi koji uključuju proces ukupne i prirodne depopulacije te starenje stanovništva, a s druge strane parcijalni depopulacijski procesi kao što su reprodukcijaska i generacijska depopulacija (Živić, 2003). Takvo činjenično stanje zahtijeva promišljeno proučavanje uzroka depopulacije popraćeno političkim djelovanjem uz usklađeni sustav mjera kako bi se uzroci uklonili uz što je manje moguće negativne posljedice.

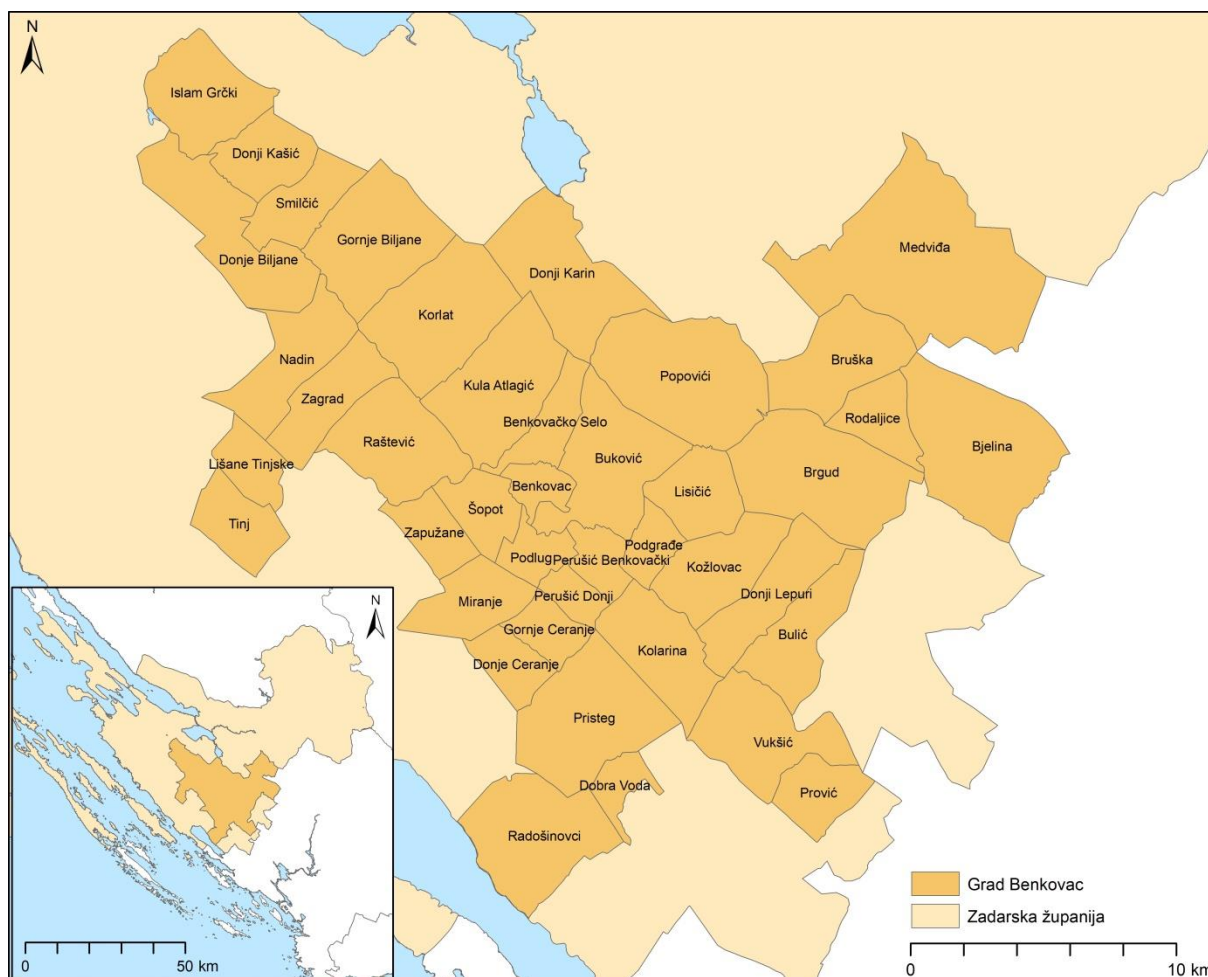
Također, jedan od problema jest depopulacija ruralnih područja u Hrvatskoj. Opći društveno-gospodarski razvoj utječe na smanjivanje ruralnih naselja, a posljedično tome i smanjivanje broja ruralnog stanovništva. U razdoblju neposredno nakon Drugoga svjetskog rata većina stanovništva u Hrvatskoj je živjela u ruralnim naseljima te se bavila poljoprivredom. No, pedesetih godina dolazi do intenzivnijeg razvoja hrvatskih gradova potaknutog razvojem industrije koja je potaknula razvoj drugih djelatnosti i gradskih funkcija. Posljedično tome razvijaju se urbana naselja koja akumuliraju neagrarno stanovništvo. Posljedica njegovanja razvoja industrije i gradova, uz istodobno zanemarivanje i podcjenjivanje poljoprivrede i seoskoga načina života jesu ubrzana deagrarizacija te deruralizacija (Podgorelec, Klempić, 2007).

Uzroci depopulacije su višestruki, a često su međusobno povezani. Naime, istovremeni učinak određenih čimbenika se isprepleće te zajedno djeluju na konačni rezultat. Stoga, razvoj stanovništva i njegove kvalitativne odrednice nemoguće je pratiti odvojeno, neovisno jednu o drugoj. Primjerice, Domovinski rat je djelovao na snižavanje nataliteta, a time i fertiliteta. Usporedo s tim čimbenicima, došlo je do nazadovanja gospodarstva, iseljavanja stanovništva, a kao rezultat javlja se depopulacija. „Sve promjene i poremećaji u demografskom razvoju (kretanju broja stanovnika, prirodnom kretanju, razmještanju stanovništva, migracijama i demografskim strukturama) odrazit će se na dinamiku i smjer društveno-gospodarskog razvoja. Istodobno, promjene intenziteta i strukturalnih značajki gospodarskog razvoja uvelike će odrediti daljnje tendencije u razvoju stanovništva, naročito u razvoju njegovih struktura“ (Živić, 2003:307).

Na vlasti svake pojedine zemlje je odgovornost da se pobrine o poticanju rađanja kako bi se osigurala budućnost naroda – primjerice, provođenjem pronatalitetne politike koja ohrabruje mlade u planiranju obitelji i rađanju djece. Financijske mjere koje se odnose na jednokratnu novčanu naknadu pri rođenju djeteta su nedovoljne jer predstavljaju kratkoročno rješenje. Mladima treba dugoročna garancija koja bi ih potaknula u osnivanju obitelji. Pod garancijom se podrazumijeva osiguravanje odgojno-obrazovnih ustanova koje bi brinule o djeci dok su roditelji na radnom mjestu, omogućavanje skraćenog radnog vremena za majke, pružanje poticaja za rješavanje stambenog pitanja mladih obitelji i slično. Briga o natalitetu te poticanje većeg broja rađanja jest briga o budućnosti svake zemlje i naroda.

2. OBJEKT, CILJEVI I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Objekt istraživanja ovog rada jest depopulacija na prostoru Grada Benkovca. Grad Benkovac je smješten u Zadarskoj županiji (Slika 1) i obuhvaća prostor površine od 514 km². Kao administrativno-teritorijalna jedinica Grad Benkovac obuhvaća 41 naselje: Benkovac, Benkovačko Selo, Bjelina, Brgud, Bruška, Buković, Bulić, Dobra Voda, Donje Biljane, Donje Ceranje, Donji Karin, Donji Kašić, Donji Lepuri, Gornje Biljane, Gornje Ceranje, Islam Grčki, Kolarina, Korlat, Kožlovac, Kula Atlagić, Lisičić, Lišane Tinjske, Medviđa, Miranje, Nadin, Perušić Benkovački, Perušić Donji, Podgrađe, Podlug, Popovići, Pristeg, Prović, Radašinovci, Raštević, Rodaljice, Smilčić, Šopot, Tinj, Vukšić, Zagrad i Zapužane.



Slika 1 Prostorni obuhvat Grada Benkovca

Izvor: Središnji registar prostornih jedinica Republike Hrvatske, Državna geodetska uprava, 2016.

Povoljan geostrateški položaj Benkovca omogućava povezivanje primorskog i kontinentalnog dijela Republike Hrvatske zahvaljujući prometnicama koje povezuju tri županije: Zadarsku, Šibensko-kninsku te Ličko-senjsku. Veći dio benkovačkog područja gravitira Zadru kao većem regionalnom središtu.

Prostor Grada Benkovca reljefno je neujednačen, a može se podijeliti na dva dijela: jugozapadni dio koji obuhvaća Ravne kotare i sjeverozapadni dio koji obuhvaća prostor Bukovice. Jugozapadni dio uglavnom čine plodne flišne zaravni koje su kao takve pogodne za poljoprivredu. Prostor Bukovice karakteriziraju krška pobrđa i krške zaravni s malo plodnog tla. Obzirom na geološku osnovu benkovačkog područja, zastupljena je poljoprivreda s jedne strane te eksploatacija kamena s druge strane (URL1).

Glavni cilj istraživanja bio je utvrditi intenzitet depopulacije na području Grada Benkovca te analizirati njezine uzroke i posljedice. Sekundarni cilj istraživanja bio je ispitati stavove lokalnog stanovništva vezano uz njihov ostanak ili iseljavanje s područja Grada Benkovca. Utvrđivanje trenutnih demografskih kretanja i ispitivanje stavova lokalnog stanovništva od iznimne su važnosti za osmišljavanje razvojnih strategija na istraživanom području te za definiranje populacijskih mjera usmjerenih na ublažavanje posljedica depopulacije i poticanje ostanka mladog stanovništva.

Obzirom na spomenute ciljeve rada, postavljene su sljedeće hipoteze koje su usmjerile navedeno istraživanje:

H1 Depopulacija je izraženija u naseljima koja su udaljenija od grada Benkovca.

H2 Potreba za školovanjem potiče mlade na iseljavanje iz Grada Benkovca.

H3 Nemogućnost zaposlenja potiče radno sposobno stanovništvo na iseljavanje.

H4 Poticajne mjere populacijske politike mogle bi potaknuti stanovništvo na ostanak u Gradu Benkovcu.

2.1. Metodologija istraživanja

Fokus istraživanja depopulacije na području Grada Benkovca jest na razdoblju od 1971. godine do 2021. godine. Pri tome su korišteni podaci popisa stanovništva provedenih u navedenom razdoblju te podaci vitalne statistike za navedeno razdoblje. Prvi podaci popisa stanovništva 2021. pružaju uvid samo u ukupan broj stanovnika na razini naselja i dobno-spolni sastav stanovništva na razini županija te će se zbog nedostatka ostalih podataka prilikom analize pojedinih pokazatelja koristiti podaci popisa stanovništva 2011. godine kao posljednji dostupni službeni podaci. Analiza je napravljena na temelju najnovijeg administrativno-teritorijalnog ustroja prema kojem je na promatranom području smješteno 41 naselje. Naime, do 2006. godine Grad Benkovac sačinjavalo je 40 naselja, a nakon toga 41 naselje, jer je tada kao samostalno naselje izdvojen Perušić Benkovački.

U radu je analizirano kretanje broja stanovnika prema popisima stanovništva od 1971. do 2021. (s tim da je dan i pregled kretanja broja stanovnika prije 1971. godine radi uvida u demografske trendove prije analiziranog razdoblja), prirodno kretanje (od 1971. do 2020.), migracije stanovništva (migracijski saldo od 1971. do 2021., migracijska obilježja za 2001. i 2011. jer su to posljednji dostupni popisni podaci, a podaci prethodnih popisa nisu teritorijalno usporedivi s današnjim) te dobno-spolni sastav stanovništva (od 1971. do 2011.).

Za potrebe izrade diplomskog rada i boljeg uvida u trenutnu demografsku situaciju na području Grada Benkovca, provedeno je online anketno istraživanje u razdoblju od studenoga 2020. do ožujka 2021. godine. Anketni upitnik sastojao se od 20 pitanja, a ispitivanjem je obuhvaćeno 217 ispitanika od čega 139 (64%) žena te 78 muškaraca (36%).

U prvom dijelu anketnog upitnika ispitana su opća obilježja ispitanika: dob, stručna sprema i zanimanje. U drugom dijelu rada ispitani su stavovi ispitanika vezani uz kvalitetu i stupanj zadovoljstva životom u naselju prebivališta, migracijske namjere ispitanika te mišljenje o mogućnostima za razvoj naselja i eventualnoj demografskoj revitalizaciji.

2.2. Prethodna istraživanja

Depopulacija benkovačkog područja slabo je obrađena u hrvatskoj znanstvenoj i stručnoj literaturi. Postoji tek nekoliko istraživanja koja analiziraju stanovništvo na prostoru sjeverne Dalmacije, uključujući prostor Grada Benkovca.

Nedostatna obrađenost problematike benkovačkog područja u stručnim radovima bila je motiv za nastanak zbornika Benkovački kraj kroz vjekove (1987). U zborniku su objavljeni različiti radovi u kojima su se autori osvrnuli na prirodne značajke i reljef benkovačkog kraja te na povijesni i kulturni aspekt razvoja. Jedan autor, Kalogjera (1987) je istaknuo kako je benkovački kraj kao dio zadarske regije vrijedan poljoprivredni prostor, s naglaskom na gušću naseljenost jugozapadnog dijela, jer su u tom području uvjeti života i rada povoljniji. Osim prirodne osnove, Kalogjera se osvrnuo na stanovništvo benkovačkog područja te je zaključio kako ono stalno emigrira. Uz problem iseljavanja, naveo je opadanje reprodukcije, depopulaciju i starenje stanovništva kao vodeće demografske procese.

Nejašmić (1992) je analizirao populacijsko-geografske značajke sjevernodalmatinske unutrašnjosti te se u radu osvrnuo na kretanje broja stanovnika u nekadašnjoj Općini Benkovac u razdoblju od 1880. do 1991. godine. Godine 1961. dosegnut je najveći broj stanovnika, a potom slijede godine opadanja broja stanovnika uzrokovane općim ruralnim egzodusom u Hrvatskoj. Osim toga, Općina Benkovac spadala je u emigracijske općine u Hrvatskoj – od njih 75 u razdoblju 1971.–1981. Benkovac je bio jedanaesti. Nejašmić je istaknuo kako prevlast raštrkanih naselja Općine Benkovac potiče daljnji egzodus seoske mladeži što doprinosi demografskom izumiranju.

U svom radu Magaš (1995) se osvrnuo na demogeografska obilježja Nadina neposredno prije protjerivanja cjelokupnoga hrvatskog stanovništva (74,4% ukupnog stanovništva) početkom devedesetih godina 20. st. Rezultat toga bio je ne samo pustošenje Nadina nego i okolnih naselja.

Prostor Nadina također su istraživale Čuka, Graovac Matassi, Lončar (2011). U radu su analizirane i predočene demografske promjene na nadinskom području s naglaskom na razdoblje nakon 1971. godine, kao i promjene u agrarnom okolišu nadinskog prostora od sredine 19. stoljeća. Autorice su navele kako se broj stanovnika Nadina, ali i čitavog Grada Benkovca, neprestano povećavao u razdoblju od 1857. do 1971. godine. Unatoč nepovoljnim

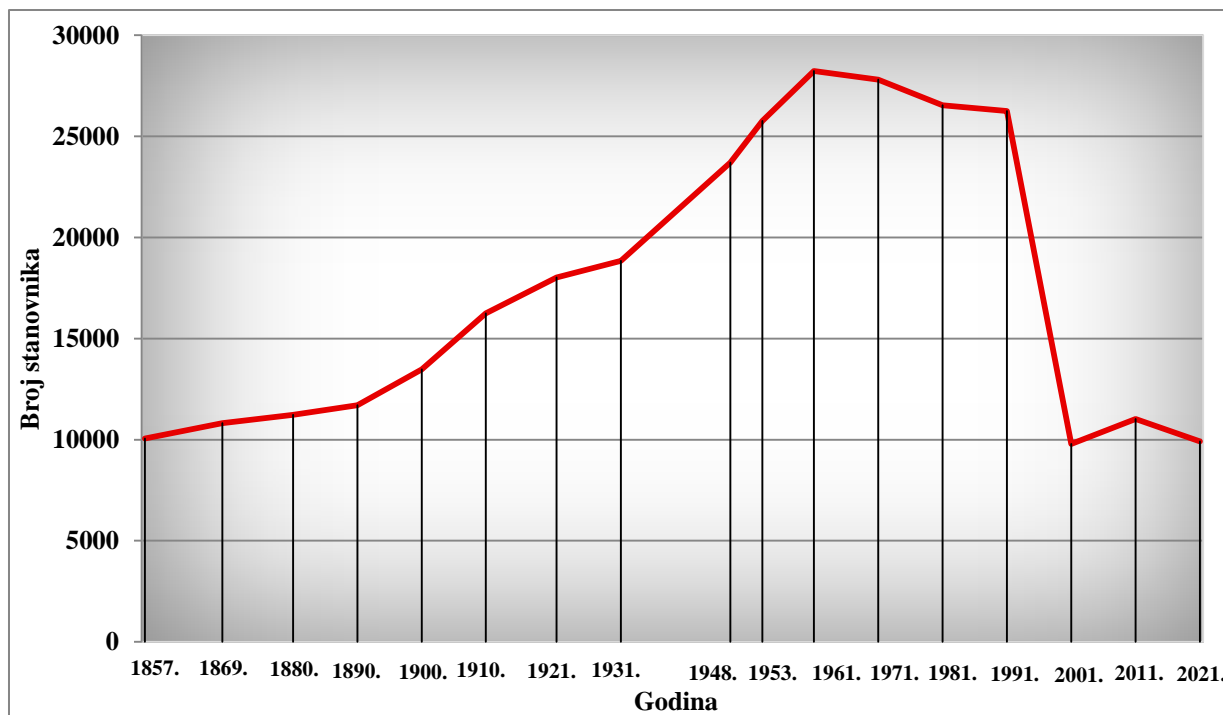
društveno-gospodarskim posljedicama Drugoga svjetskog rata, nadinsko područje je u poslijeratnom razdoblju bilježilo porast broja stanovnika, na temelju pozitivne prirodne promjene i povoljnih trendova u poljoprivredi i valorizaciji Nadinskog blata. No, nakon 1971. ovo područje bilježi pad broja stanovnika. Posljedica je to industrijalizacije, urbanizacije, deruralizacije.

Osnovni demografski procesi na nadinskom području su proces starenja i depopulacija. Uz smanjenje rodnosti, na sastav stanovništva prema dobi znatno je utjecalo iseljavanje mlađeg stanovništva. Autorice navode kako je i prije ratnih stradanja, kojim je nadinsko područje bilo značajno pogođeno, demografska regresija zabilježena, a Domovinski rat je dodatno ubrzao već započete negativne demografske trendove.

3. KRETANJE BROJA STANOVNIKA U GRADU BENKOVCU 1857.–2021.

Kretanje broja stanovnika je posljedica prirodnog kretanja i jednog oblika prostorne pokretljivosti (migracije). U skladu s time, prirodno kretanje i migracija su glavne odrednice razvitka stanovništva neke zemlje ili kraja. Nužno je razlikovati prirodno i mehaničko kretanje obzirom na razlike između dvaju procesa koji u konačnici djeluju na cjelokupni demografski razvitak nekog stanovništva. Rađanje novih generacija osnova je obnavljanja stanovništva. Rodnost ili natalitet je pozitivna sastavnica prirodnog kretanja koja utječe na porast stanovništva. Mladi su nositelji reprodukcije kao i gospodarskog sastava stanovništva. Trend opadanja nataliteta problem je na nacionalnoj razini pa tako i na području Grada Benkovca. Natalitet je dugoročna presudna odrednica dobnog sastava stanovništva, posebice onda kada je stopa mortaliteta postojano niska. Iz toga proistječe da sadašnja stopa nataliteta utječe i na buduću obujam radne snage te na odnos uzdržavanoga i aktivnoga stanovništva, što znači da uvelike utječe na buduću društveno-gospodarski razvoj zemlje (Nejašmić, 2005).

„Temeljni opći pokazatelj demografskih promjena u određenoj zemlji i u određenom razdoblju sačinjavaju podaci o ukupnom broju stanovnika u pojedinim popisima“ (Wertheimer-Baletić, 2017: 496). Od 1857. godine do 1961. godine broj stanovnika Grada Benkovca se konstantno povećavao (Slika 2). No u međupopisnom razdoblju između 1961. i 1971. godine, prosječna godišnja stopa porasta stanovništva je dobila negativan predznak te je iznosila -0,15%. Iako je broj rođenih bio dvostruko veći od broja umrlih te je prirodna promjena bila pozitivna, emigracija stanovništva u reproduktivnoj dobi odrazila se negativno na ukupno smanjenje broja stanovnika.



Slika 2 Kretanje broja stanovnika Grada Benkovca od 1857. do 2021. godine

Izvor: Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske - Retrospekt 1857. – 2001., Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2005.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj 2011.: stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, www.dzs.hr; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. – prvi rezultati, <https://popis2021.hr/>

Već i prije Domovinskog rata, hrvatsko stanovništvo bilježi jako nisku prirodnu promjenu s tendencijom negativnog predznaka. Demografskom osipanju doprinijeli su demografski gubitci uzrokovani dvama svjetskim ratovima, prekomorsko i europsko iseljavanje, epidemije, gospodarske krize, demografsko starenje, ruralni egzodus, nedostatak poticajne i pronatalitetne populacijske politike, promjena društvenog položaja i uloge obitelji, nezaposlenost i slično (Živić, Pokos, 2004). Ratne neprilike tijekom 1990-ih dodatno su potakle negativne demografske procese.

Isto su za nadinski prostor zaključile Čuka, Graovac Matassi i Lončar (2011), jer je demografska regresija zabilježena i prije rata, a Domovinski rat je dodatno ubrzao već započete negativne demografske trendove.

U međupopisnim razdobljima 1971.–1981. i 1981.–1991. populacijska dinamika je bila usporena, što je posljedica jačanja ruralnog egzodusa, iseljavanja, reprodukcije i generacijske depopulacije. Jedan od uzroka smanjenja nataliteta i ukupnog broja stanovnika je

i proces litoralizacije koji je dodatno potaknuo iseljavanje stanovništva. Wertheimer-Baletić (1999) ističe selektivnost iseljavanja te kako migracije nisu niti fiksne niti univerzalne, odnosno ovise o specifičnim obilježjima migrantskog stanovništva, a uglavnom se odnose na pretežno mlado stanovništvo u dobi od 20 do 40 godina. Obzirom da iseljavanje ne zahvaća jednako sve dobno-spolne skupine, ono dovodi do poremećaja i nestabilnosti dobno-spolne stukture stanovništva.

Negativna stopa prosječne godišnje promjene broja stanovnika Grada Benkovca nastavila se i u sljedeća dva međupopisna razdoblja te je najveća bila u međupopisnom razdoblju 1991.–2001. godine kada je iznosila -9,14%. Posljedica je to ratnih zbivanja na ovom području tijekom Domovinskog rata koja su bila praćena niskom rodošću te iseljavanjem stanovništva s benkovačkog područja od kojeg je dio bio srpske nacionalnosti. Ipak, u međupopisnom razdoblju 2001.–2011. došlo je do manjeg porasta ukupnog stanovništva. Porast broja stanovnika između 2001. i 2011. godine posljedica je pozitivnih migracijskih kretanja, jer je prirodno kretanje bilo negativno. Prosječna godišnja stopa porasta stanovništva za spomenuto razdoblje iznosila je 1,19%.

U posljednjem međupopisnom razdoblju od 2011. do 2021. stopa prosječne godišnje promjene iznosila je -1,06%. Posljedica je to smanjenja broja stanovnika uzrokovanog negativnom prirodnom promjenom, kao i negativnim migracijskim saldom.

Trend kretanja broja stanovnika Grada Benkovca je opadanje broja stanovnika. Ipak, u razdoblju od 2001. do 2011. godine nešto povoljniju situaciju imali su grad Benkovac i naselje Benkovačko Selo. Tako je 2001. godine u gradu Benkovcu stanovalo 2622 stanovnika, a 2011. godine 2866. Benkovačko Selo je 2001. godine imalo 524 stanovnika, dok je 2011. zabilježen porast broja stanovnika na 789. Stanovništvo naselja Benkovačko Selo je 2001. godine činilo 5,4% ukupnog stanovništva Grada Benkovca, a 2011. godine 7,1%.

Prema podacima popisa 2001. i 2011. godine najveći pad broja stanovnika zabilježen je u naseljima u kojima je do 1991. godine dominiralo stanovništvo srpske nacionalnosti. Posljedica je to iseljavanja velikog broja osoba srpske nacionalnosti tijekom i neposredno nakon Domovinskog rata – iako se dio iseljenog stanovništva vratio po završetku rata. Primjerice, Brgud je 1991. godine brojio 584 stanovnika, 2001. godine tri stanovnika, a 2011. godine 13 stanovnika. Slična je situacija i s naseljima Donji Kašić, Kolarina, Kožlovac, Donje

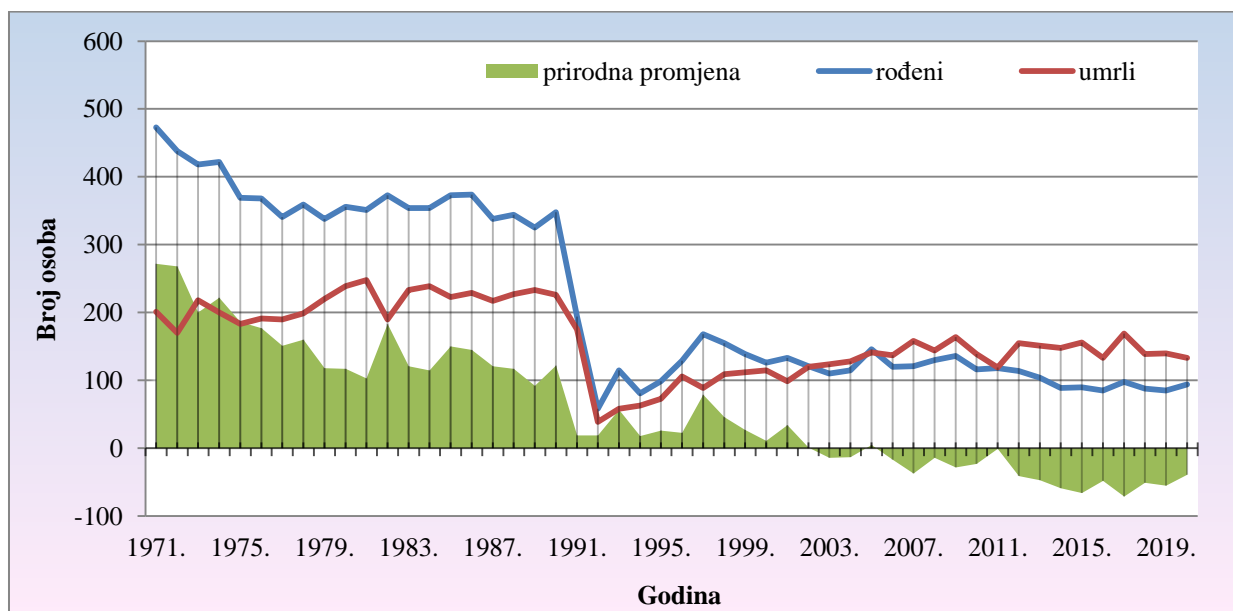
Biljane u kojima je zabilježen drastičan pad ukupnog broja stanovnika nakon 1991. godine (Prilog).

Demografska situacija nepovoljnija je i u naseljima koja su udaljenija od Benkovca. Primjerice, selo Rodaljice je 1991. godine imalo 157 stanovnika da bi se na popisu iz 2001. godine broj stanovnika gotovo dvostruko smanjio te je iznosio 80, a 2011. godine 67. Slična je situacija i s naseljima Bruška, Popovići i Medviđa koja su udaljenija od grada Benkovca. Osim toga, u nekim od naselja nema niti trgovine u kojoj bi stanovništvo moglo priskrbiti osnovne namirnice za svakodnevni život. Stoga je opadanje broja stanovnika u takvim naseljima daleko izraženije u odnosu na ona naselja koja su bliže Benkovcu.

4. PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA GRADA BENKOVCA 1971.–2020.

Glavne sastavnice prirodnog kretanja stanovništva su rodnost i smrtnost, a njihovu rezultantu čini prirodna promjena, koja uglavnom predstavlja višak broja rođenih nad brojem umrlih. No, sve je češće obrnuto stanje gdje se javlja višak umrlih nad brojem rođenih što je negativna prirodna promjena (prirodno smanjenje ili prirodna depopulacija) (Wertheimer-Baletić, 1999).

Početak sedamdesetih godina prošlog stoljeća broj rođenih u Gradu Benkovcu je bio gotovo dvostruko veći od broja umrlih te je prirodna promjena bila pozitivna. Nagli pad početkom 1990-ih rezultat je okupiranosti benkovačkog područja. Isto tako, podaci vitalne statistike se nisu mogli adekvatno bilježiti obzirom na ratne neprilike. Po završetku rata došlo je do blagog porasta broja rođenih, ali i umrlih. Godine 2002. broj rođenih i umrlih se gotovo izjednačio – prirodna promjena je iznosila 1, odnosno stagnirala je te najavila trend negativne prirodne promjene (Slika 3). Negativna prirodna promjena zabilježena je 2003. godine kad je iznosila -11, a nastavak negativne prirodne promjene u narednim godinama značajno je doprinio depopulaciji proučavanog prostora.



Slika 3 Prirodno kretanje stanovništva Grada Benkovca 1971.–2020. godine

Izvor: Vitalna statistika (rođeni i umrli) u razdoblju 1971.–2020.; podaci za pojedine godine, naseljski tablogrami, Državni zavod za statistiku, Zagreb

Od 1971. do 2020. godine broj rođenih se kontinuirano smanjivao. Iako, sredinom 1970-ih natalitet Grada Benkovca je bio nešto viši, jer je nešto brojnije žensko stanovništvo rođeno u kompenzacijskom razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata ušlo u fertilnu dob. U promatranom razdoblju od 1971. godine naovamo najveći broj živorođenih bio je 1971. godine kad je stopa nataliteta iznosila 17,0‰. Sljedećih godina, stopa nataliteta počela je opadati te je 1981. godine iznosila 13,2‰, a u ratnim godinama, 1991. bila je 7,4‰. Takva vrijednost nije iznenađujuća uz ratne neprilike koje su pogodile čitavu zemlju, a pogotovo benkovački kraj. No, daleko nepovoljnije vrijednosti stopa nataliteta zabilježene su posljednjih godina te je tako, primjerice 2018. godine stopa nataliteta iznosila 8,0‰, što je najniža vrijednost u promatranom razdoblju od 1971. do 2020. godine.

Daljnji pad nataliteta neposredno utječe na smanjivanje priljeva mladih naraštaja u radnu dob, izazivajući starenje radno sposobnog i ekonomski aktivnog stanovništva. Demografskim starenjem raste ovisnost staračkog stanovništva o radno sposobnom stanovništvom (Živić, 2003).

U istom razdoblju, od 1971. godine nadalje, stopa mortaliteta je rasla. Godine 1971. iznosila je 7,2‰ da bi 1981. porasla do vrijednosti od 9,3‰. Iako je 1991. godine zabilježeno smanjenje mortaliteta (6,7‰), stopa je zasigurno bila veća. To je vrijeme Domovinskog rata kad se podaci vitalne statistike nisu mogli adekvatno pratiti te su stvarne brojke zasigurno bile više od zabilježenih. Tome u prilog ide i činjenica da su stope mortaliteta u narednim godinama bile znatno više (2001. godine stopa je iznosila 10,1‰, a 2011. godine 10,8‰). Trend rasta mortaliteta je posljedica procesa demografskog starenja, jer je sve veći broj i udio staroga stanovništva koje zbog većeg rizika smrti uzrokuje povećanu smrtnost.

Osim negativne prirodne promjene, pokazatelj smjera razvoja stanovništva je i vitalni indeks. U poslijeratnim godinama, 1996. i 1997., koje predstavljaju blago i kratkotrajno kompenzacijsko razdoblje povećanog nataliteta nakon Domovinskog rata, prirodno kretanje stanovništva Hrvatske bilo je nešto povoljnije. Vitalni indeks se približio vrijednosti 100 (Živić, Turk, Pokos, 2014). Također, na području Grada Benkovca u godinama nakon rata, vrijednost vitalnog indeksa bila je najviša 1997. godine (188,8). Već tri godine nakon, 2000. godine vitalni indeks Grada Benkovca iznosio je 109,6. Vrijednost vitalnog indeksa pokazatelj je smjera (bio)reprodukcije jer ukoliko mu je vrijednost niža od 100, riječ je o smanjujućoj reprodukciji stanovništva u kojoj se broj stanovnika smanjuje prirodnom promjenom, tj. prirodnom depopulacijom. To je slučaj sa stanovništvom Grada Benkovca jer

vrijednost vitalnog indeksa kontinuirano se smanjuje već 15 godina. Za godinu 2005. vrijednost vitalnog indeksa iznosila je 103,5, 2011. godine 99,2 da bi 2020. godine vitalni indeks bio 70,7.

Važna sastavnica prirodnog kretanja stanovništva je fertilitet, a s tim u vezi i udio žena u fertilnoj dobi. Udio ženskog stanovništva u fertilnoj dobi života 1971. godine u Gradu Benkovcu iznosio je 48,2%. Sljedećih godina se kontinuirano smanjivao da bi 2011. iznosio 41,8% (Tablica 1). Posljedično tome, uz starenje ženskog stanovništva u fertilnoj dobi, stari i ukupno stanovništvo. Alarmantan je udio mladog stanovništva, predfertilnog kontingenta ženskog stanovništva, jer se njegov udio smanjuje, a udio žena u postfertilnoj dobi raste. Godine 2011. bilo je gotovo dvostruko više žena u dobi 50 godina i više nego li ih je bilo 1971. godine.

Tablica 1 Kretanje kontingenata ženskog stanovništva Grada Benkovca od 1971. do 2011. godine (u %)

Kontingenti	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.
Predfertilni (0–14 godina starosti)	31,0	25,4	22,0	20,5	18,6
Fertilni (15–49 godina starosti)	48,2	47,0	45,7	43,9	41,8
Postfertilni (50 godina i više)	20,8	27,6	32,3	35,6	39,6

Izvor: Popis stanovništva i stanova 1971, Pol i starost – I deo: rezultatit po naseljima i opštinama, knjiga VIII, SZS, Beograd 1973.; Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 31. III. 1981., Tabele po naseljima, Stanovništvo prema dobi i spolu, Zagreb, 1982.; Popis stanovništva, domaćinstava i poljoprivrednih gospodarstava 1991., stanovništvo prema spolu i starosti po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 1994.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001., stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2003; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011.: stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2011.

5. MIGRACIJA STANOVNIŠTVA GRADA BENKOVCA 1971.– 2021.

Migracija (seljenje) stanovništva odnosi se na sve promjene mjesta stalnog boravka, neovisno radi li se o preseljenju trajne ili privremene naravi na manju ili veću udaljenost unutar ili preko državnih i administrativnih granica. Migracije stanovništva su česte. Mogu biti unutarnje ili vanjske. Unutarnja migracija znači oblik prostorne pokretljivosti čije se polazište i odredište nalazi unutar granica jedne države, a migrant pritom mijenja mjesto (naselje) stalnog boravka. S druge strane, vanjska migracija znači oblik prostorne pokretljivosti stanovništva kojemu je polazište unutar granica jedne zemlje, a odredište izvan granica druge zemlje te se razumijeva kao promjena stalnog boravka (prebivališta) (Nejašmić, 2005). Svakako je prihvatljiviji oblik unutarnje migracije za razliku od vanjske migracije jer predstavlja ostanak stanovništva unutar granica države.

Za razumijevanje značajki razvoja stanovništva nedovoljni su samo podaci o međupopisnoj promjeni. Naime, nužni su složeniji pokazatelji kako bi se dobila jasnija slika o razvoju stanovništva u određenom razdoblju i prostoru. U tu svrhu razlikuju se tipovi općeg kretanja stanovništva koji pokazuju odnos i utjecaj prirodne promjene i migracije u nekom razdoblju. Prostor može biti emigracijskog (E) i imigracijskog (I) obilježja ovisno o tome je li migracijska bilanca (migracijski saldo) pozitivna ili negativna (Nejašmić, 2005).

Migracijski saldo predstavlja rezultat migracije na nekom području, a čini ga razlika između broja doseljenih i odseljenih osoba na određenom području. Pozitivan migracijski saldo pokazuje koliko se više osoba doselilo nego što se odselilo; negativan migracijski saldo pokazuje koliko ih se više odselilo nego doselilo dok nulta vrijednost označava ravnotežu (Nejašmić, 2005). Migracijski saldo Grada Benkovca bio je negativan u razdoblju od 1971. do 2011. godine (Tablica 2).

Najnepogodnija situacija zabilježena je u razdoblju 1991.–2001. kada se iselilo 16 828 osoba više nego što se doselilo. No ipak, ohrabrujući je podatak za razdoblje 2001.–2011. godine kada je zabilježen pozitivan migracijski saldo – 1 347 osoba više se doselilo što je u konačnici utjecalo na porast ukupnog broja stanovnika Grada Benkovca za 2011. godinu u odnosu na prethodni popis iz 2001. godine. Ipak, porast broja stanovnika u međupopisnom razdoblju 2001.–2011. jednim je dijelom uvjetovan povratkom prognanog i izbjeglog domicilnog

stanovništva nakon Domovinskog rata, a s druge strane, naseljavanjem prognanoga hrvatskog stanovništva iz Bosne i Hercegovine (Turk, 2019).

Tablica 2 Migracijski saldo Grada Benkovca od 1971. do 2021. godine

Razdoblje	Prirodna promjena	Migracijski saldo	Tip općeg kretanja stanovništva
1971.–1981.	1974	-3252	E ₂
1981.–1991.	1288	-1565	E ₂
1991.–2001.	359	-16828	E ₂
2001.–2011.	-107	1347	I ₂
2011.–2021.	-478	-631	E ₄

Izvor: Vitalna statistika (rođeni i umrli) u razdoblju 1971.–2020., podaci za pojedine godine, naseljski tabloграмi, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske - Retrospekt, 1857. – 2001., Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2005.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj 2011.: stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, www.dzs.hr; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. – prvi rezultati, <https://popis2021.hr/>

U tridesetogodišnjem razdoblju od 1971. do 2001. godine stanovništvo Grada Benkovca pripadalo je tipu E₂ (depopulacija). Obilježja ovoga tipa su pozitivna prirodna promjena, negativno kretanje utvrđeno popisom te da je stopa prirodne promjene veća od stope popisom utvrđenog smanjenja. Trend razvoja stanovništva jest depopulacija. S druge strane, u međupopisnom razdoblju od 2001. do 2011. godine stanovništvo Grada Benkovca pripadalo je tipu I₂ (porast imigracijom). Obilježja tipa I₂ su negativna prirodna promjena, pozitivno kretanje utvrđeno popisom te da je stopa popisom utvrđenog povećanja veća od stope prirodne promjene (smanjenja). Trend razvoja stanovništva je obnova imigracijom. Posljedica je to manjim dijelom povratka izbjeglih Srba, a većim dijelom doseljavanja protjeranih Hrvata iz Bosne i Hercegovine (Turk, 2019). Ipak, prvi privremeni rezultati popisa stanovništva 2021. potvrđuju negativna obilježja općeg kretanja stanovništva. Izumiranje je trend razvoja stanovništva s pripadajućim tipom E₄. Glavna obilježja ovog tipa su negativna prirodna promjena, negativno kretanje utvrđeno popisom te stopa prirodne promjene (smanjenja) manja je od stope popisom utvrđenog smanjenja.

Prema podacima popisa stanovništva iz 2001. godine na benkovačkom području u istom je naselju od rođenja stanovalo 51,3% osoba, a popisom iz 2011. godine je utvrđeno da 20,7 % osoba stanuje u istom naselju od rođenja. Godine 2001. u Gradu Benkovcu 48,6% ukupnog

stanovništva činilo je doseljeno stanovništvo. Od toga je 37,4% stanovništva doseljeno s područja Republike Hrvatske (iz drugog naselja iste općine, iz drugog grada/općine iste županije ili iz druge županije), dok je 10,8% stanovnika doselilo iz inozemstva. Najveći dio doseljenika bio je iz Bosne i Hercegovine (9,1%). Godine 2011. doseljeno stanovništvo činilo je 79,3% ukupnog broja stanovnika Grada Benkovca. S područja Republike Hrvatske doselilo je 58,6% stanovnika, dok je iz inozemstva doselilo 20,7% stanovnika. Većinski dio doselio je iz Srbije (9,6%) i Bosne i Hercegovine (5,5%).

Podaci za razdoblje od 2001. do 2020. godine za stanovništvo odseljeno u drugi grad/općinu iste županije ili u drugu županiju su uglavnom približno jednaki za svaku godinu te predstavljaju unutarnji oblik migracije. No, broj odseljenih u inozemstvo raste iz godine u godinu. Upravo takvi podaci su zabrinjavajući. Stanovništvo koje se odseli u drugi grad/općinu iste županije ili u drugu županiju, ostaje na području Republike Hrvatske te doprinosi reprodukciji stanovništva te gospodarskom razvoju. S druge strane, stanovništvo odseljeno u inozemstvo, vrlo vjerojatno se neće vratiti i kao takvo neće doprinositi ni daljnjoj reprodukciji stanovništva ni gospodarskom sustavu. Također, uglavnom je pravilo da iseljava mlado radno sposobno stanovništvo. „U mnogim slučajevima riječ je o namjeri da se na mjestu destinacije trajno i ostane“ (Mežnarić, 2003: 335 prema Nejašmić, 2005:135).

U razdoblju od 2001. do 2013. godine (Tablica 3) veći je broj doseljenih nego odseljenih osoba na područje Grada Benkovca. Vidljivo je da je većina doseljenih osoba doselila iz inozemstva, ali i iz drugoga grada ili općine iste županije, što je utjecalo na porast broja stanovnika u međupopisnom razdoblju 2001.– 2011. Nakon 2014. godine došlo je do porasta broja odseljenih osoba u inozemstvo (Tablica 3). Primjerice, godine 2013. u inozemstvo je odselilo 85 osoba (21,4% od ukupno odseljenih), dok je 2014. odselilo njih 200 (38,4% od ukupno odseljenih). Posljedica je to ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine, čime je olakšano iseljavanje iz Republike Hrvatske u ostale zemlje EU. Ovaj trend se nastavio i narednih godina, a najviše osoba je odselilo 2019. godine – čak 622 osobe (68,6% ukupnog broja odseljenih). Negativne posljedice su vidljive po privremenim rezultatima popisa stanovništva za 2021. godinu, jer je u odnosu na 2011. godinu na području Grada Benkovca 2021. godine popisano 1 298 stanovnika manje. Uz negativnu prirodnu promjenu, depopulaciji značajno doprinosi vanjska migracija stanovništva.

Tablica 3 Doseljeno i odseljeno stanovništvo Grada Benkovca 2001.– 2020. godine

Godina	Doseljeni				Odseljeni			
	ukupno	iz drugoga grada/općine iste županije (%)	iz druge županije (%)	iz inozemstva (%)	ukupno	u drugi grad/općinu iste županije	u drugu županiju	u inozemstvo
2001.	400	83 (20,8%)	92 (23,0%)	149 (37,3%)	315	119 (37,8%)	102 (32,4%)	20 (6,3%)
2002.	515	118 (22,9%)	106 (20,6%)	190 (36,9%)	397	170 (42,8%)	100 (25,2%)	27 (6,8%)
2003.	402	101 (25,1%)	86 (21,4%)	120 (29,9%)	346	128 (37,0%)	86 (24,9%)	37 (10,7%)
2004.	531	116 (21,8%)	107 (20,2%)	191 (36,0%)	384	144 (37,5%)	92 (24,0%)	30 (7,8%)
2005.	633	160 (25,3%)	94 (14,8%)	167 (26,4%)	449	123 (27,4%)	79 (17,6%)	35 (7,8%)
2006.	821	117 (14,3%)	120 (14,6%)	240 (29,2%)	566	101 (17,8%)	78 (13,8%)	43 (7,6%)
2007.	913	172 (18,8%)	123 (13,5%)	245 (26,8%)	646	119 (18,4%)	95 (14,7%)	59 (9,1%)
2008.	940	210 (22,3%)	127 (13,5%)	245 (26,1%)	625	118 (18,9%)	69 (11,0%)	80 (12,8%)
2009.	542	148 (27,3%)	76 (14,0%)	150 (27,7%)	412	105 (25,5%)	64 (15,5%)	76 (18,4%)
2010.	365	109 (29,9%)	79 (21,6%)	92 (25,2%)	289	96 (33,2%)	41 (14,2%)	67 (23,2%)
2011.	342	92 (26,9%)	90 (26,3%)	60 (17,5%)	323	88 (27,2%)	66 (20,4%)	69 (21,4%)
2012.	297	105 (35,4%)	70 (23,6%)	32 (10,8%)	379	158 (41,7%)	61 (16,1%)	70 (18,5%)
2013.	336	117 (34,8%)	80 (23,8%)	45 (13,4%)	398	143 (35,9%)	76 (19,1%)	85 (21,4%)
2014.	325	106 (32,6%)	75 (23,1%)	37 (11,4%)	521	130 (25,0%)	84 (16,1%)	200 (38,4%)
2015.	354	89 (25,1%)	89 (25,1%)	78 (22,0%)	661	120 (18,2%)	77 (11,6%)	366 (55,4%)
2016.	351	80 (22,8%)	64 (18,2%)	102 (29,1%)	601	151 (25,1%)	87 (14,5%)	258 (42,9%)
2017.	294	59 (20,1%)	81 (27,6%)	77 (26,2%)	564	128 (22,7%)	78 (13,8%)	281 (49,3%)
2018.	339	70 (20,6%)	56 (16,5%)	133 (39,2%)	537	118 (22,0%)	74 (13,8%)	265 (49,3%)
2019.	397	64 (16,1%)	66 (16,6%)	158 (39,8%)	907	106 (11,7%)	70 (7,7%)	622 (68,6%)
2020.	339	86 (25,4%)	80 (23,6%)	107 (31,6%)	481	64 (13,3%)	47 (9,8%)	304 (63,2%)

Izvor: Doseljeno i odseljeno stanovništvo po gradovima/općinama, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

*Razlika od ukupnog broja doseljenih/odseljenih odnosi se na preseljenja među naseljima unutar istog grada/općine

6. DOBNO-SPOLNI SASTAV STANOVNIŠTVA GRADA BENKOVCA 1971.–2011.

Dobno-spolni sastav stanovništva je biološki sastav, jer je uvjetovan prirodnim kretanjem stanovništva. No to ne znači da je izvan utjecaja društveno-gospodarskih čimbenika. Zapravo, u dobno-spolnom sastavu stanovništva se ogledaju društvena i gospodarska zbivanja (Turk, Jovanić, 2017).

Od sedamdesetih godina prošlog stoljeća pojavila se ukupna depopulacija kao opći demografski proces na teritoriju cijele Hrvatske zahvativši tako i prostor Grada Benkovca. Proces starenja stanovništva najprije je počeo u ruralnim prostorima koji su zaostajali u gospodarskom razvoju. Osim toga, emigracija stanovništva u reproduktivnoj dobi doprinijela je procesu starenja (Živić, Turk, Pokos, 2014).

Godine 1971. udio mladog stanovništva u Gradu Benkovcu iznosio je 32,2%, dok su osobe u dobi 65 i više godina činile 7,2% ukupnog stanovništva (Tablica 4). Takvi podaci upućuju da se već tada stanovništvo Grada Benkovca nalazilo na pragu starenja. Osim toga, prosječna starost od gotovo 29 godina već je tada bila blizu granice od 30 godina koja predstavlja početak procesa starenja. U literaturi se pod pojmom starenja stanovništva ili demografskog starenja najčešće smatra povećanje udjela stanovništva dobne skupine 60 i više ili 65 i više godina u ukupnom stanovništvu (Wertheimer-Baletić 1999 prema Nejašmić, 2005).

Tablica 4 Stanovništvo Grada Benkovca prema dobi po popisnim godinama 1971.–2011.

Godina	Velike dobne skupine (u %)				Indeks starosti	Koeficijent dobne ovisnosti starih	Prosječna starost
	0-14	15-64	65+	Nepoznato			
1971.	32,2	60,1	7,2	0,5	22,5	12,0	28,8
1981.	25,4	64,0	10,1	0,6	39,7	15,7	32,0
1991.	22,0	65,0	11,0	2,0	50,2	17,0	34,1
2001.	21,7	60,7	17,3	0,3	79,8	28,5	37,6
2011.	18,5	62,5	19	0,0	102,5	30,4	40,8

Izvor: Popis stanovništva i stanova 1971, Pol i starost – I deo: rezultati po naseljima i opštinama, knjiga VIII, SZS, Beograd, 1973.; Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 31. III. 1981., Tabele po naseljima, Stanovništvo prema dobi i spolu, Zagreb, 1982.; Popis stanovništva, domaćinstava i poljoprivrednih

gospodarstava 1991., stanovništvo prema spolu i starosti po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 1994.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001., stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2003; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011.: stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2011.

Rezultati narednih popisa stanovništva potvrdili su daljnje starenje stanovništva Grada Benkovca. Godine 1981. udio mladog stanovništva se smanjio na 25,4% naspram porasta udjela starog stanovništva na 10,1%. Također, indeks starosti iznosio je 39,7 – na 100 mladih osoba bilo je gotovo 40 starih osoba.

Najveći porast udjela starog stanovništva zabilježen je u međupopisnom razdoblju 1991.–2001. godine. Godine 1991. udio starih 65 i više godina iznosio je 11,0% te je naglo porastao na 17,3% 2001. godine. Navedeno povećanje udjela starog stanovništva posljedica je i migracija tijekom Domovinskog rata koji je svojim nepovoljnim demografskim učincima ubrzao proces starenja stanovništva.

Godine 2001. prosječna starost stanovništva Grada Benkovca iznosila je 37,6 godina, dok je prema podacima iz 2011. godine iznosila 40,8 godina. Takvi podaci upućuju na nezavidnu demografsku situaciju. Također, prema analitičkim pokazateljima (Tablica 4) stanovništvo Grada Benkovca pokazuje izrazito duboku starost, jer je indeks starosti za 2011. godinu iznosio 102,5 (gotovo 103 osobe starije od 65 godina na 100 osoba u dobi do 15 godina). Dakle, broj starih i mladih je gotovo izjednačen.

Osim toga, važan pokazatelj brzine demografskog starenja jest koeficijent dobne ovisnosti starih, koji pokazuje opterećenost stanovništva u radnoj dobi kontingentom u postradnoj dobi. Za benkovačko područje 1971. godine iznosio je 12,0 te je postupno rastao da bi 2011. godine iznosio 30,4 (Tablica 4). Koeficijent dobne ovisnosti starih se povećava usporedno s povećanjem udjela starog stanovništva koje je ekonomski ovisno o radnom kontingentu – osobama u zreloj dobi.

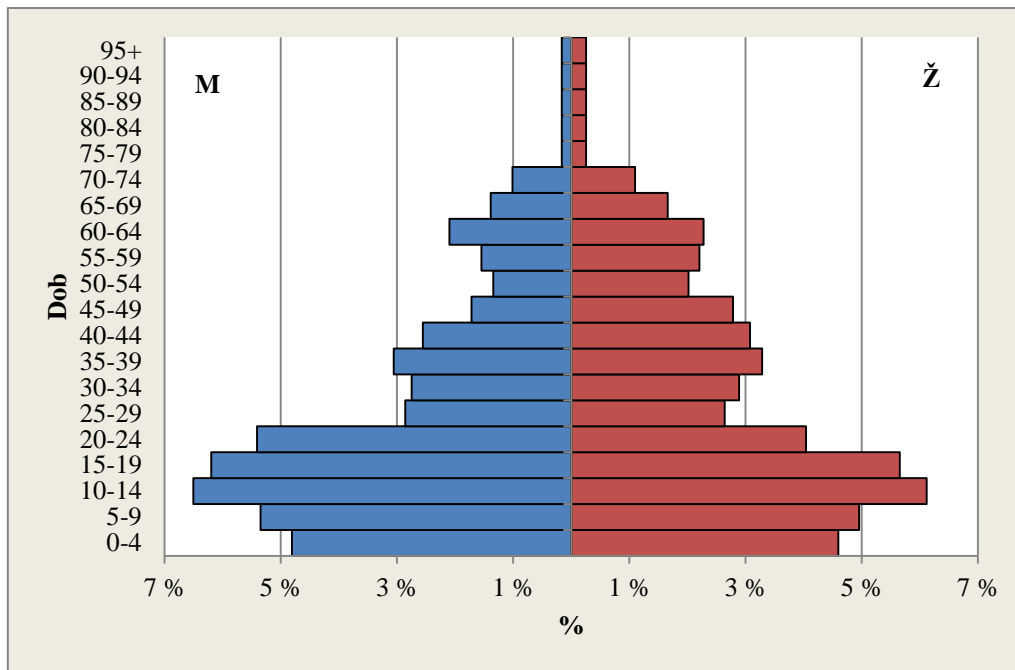
Postavlja se pitanje koje su posljedice strukture stanovništva koje obilježava izrazito duboka starost – smanjuje se reprodukcija stanovništva što dovodi do biološke (prirodne) depopulacije. „U ostarjeloj populaciji dolazi do smanjenja ekonomske aktivnosti, a gasi se društveni i kulturni život. Zaključno možemo reći da takvo stanje nedvojbeno utječe kod dijela preostalog mladog naraštaja na odluku o odlasku iz sela, da produbljuje demografsku i

socijalnu depresiju i tako ograničava mogućnosti stabiliziranja i preokreta nepovoljnih demografskih i općerazvojnih tendencija“ (Nejašmić, 1991:228).

Dobno-spolni sastav stanovništva najčešće se prikazuje u obliku dobno-spolne „piramide“. Pritom osnovicu piramide čini mlado stanovništvo, a zrelije i starije stanovništvo obuhvaća više dijelove piramide. Najstarije stanovništvo predstavlja vrh piramide.

Godine 1971. dobno-spolnu piramidu Grada Benkovca karakterizirala je sužena osnovica piramide koju čini dobna skupina 0–4, što je posljedica pada nataliteta koji će u narednim razdobljima nepovoljno utjecati na demografske prilike. Također su primjetne okrnjene dobne skupine 25–29 i 50–54. Starija okrnjena skupina (50–54) rođena je u vrijeme Prvoga svjetskog rata čije su neprilike utjecale na smanjenje nataliteta. Osim toga, ta dobna skupina bila je dobno sposobna za vojnu službu u Drugom svjetskom ratu te su stoga posljedično stradavali muškarci koji su odlazili u rat. Stoga je, osim smanjenog udjela stanovništva te dobi, dvostruko manji udio muškaraca u starosti od 50 do 54 godine nego žena te iste dobi. Mlađa okrnjena dobna skupina (25–29) rođena je u vrijeme Drugoga svjetskog rata koji je utjecao na smanjenje nataliteta. Pored toga, roditelji ove dobne skupine pripadaju starijoj okrnjenoj dobnoj skupini čiji je udio znatno manji u odnosu na ostale dobne skupine.

Stanovništvo Grada Benkovca je 1971. godine pripadalo zreлом ili stacioniranom tipu stanovništva, koji ukazuje na početak procesa starenja stanovništva. Za zreli tip stanovništva karakteristične su niske i stabilne stope rodности i smrtnosti kao i sužavanje osnovice „piramide“ koja sve više poprima oblik košnice. Osim toga, dolazi do rasta udjela osoba zrele dobi – 60,1%. Udio stanovništva starog 65 i više godina iznosio je 7,2%, a mladih u dobi do 14 godina iznosio je 32,2%.



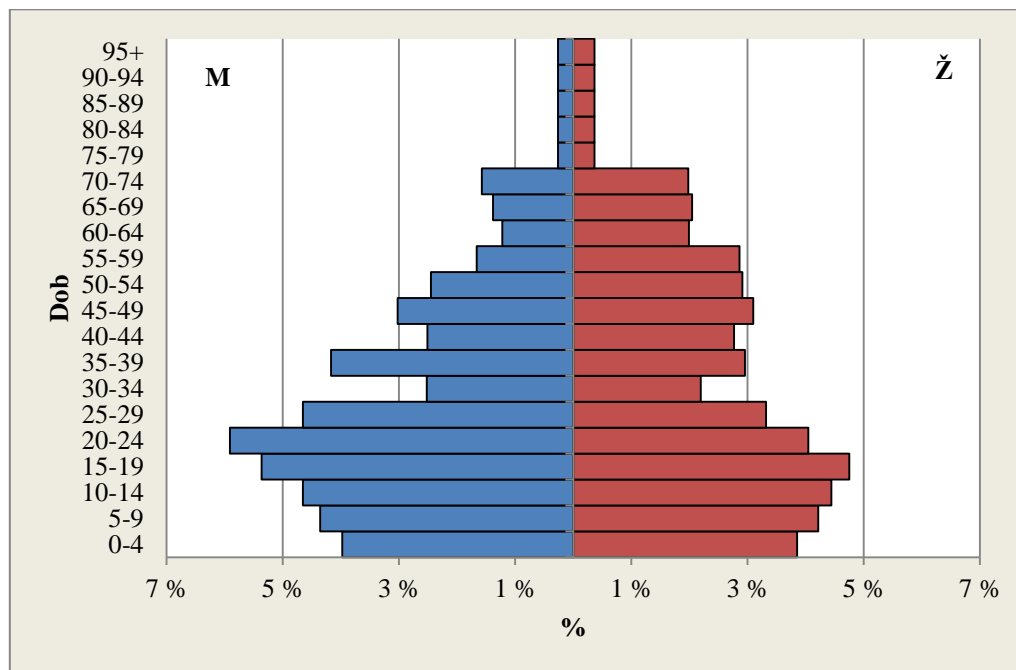
Slika 4 Dobno-spolna piramida stanovništva Grada Benkovca 1971. godine

Izvor: Popis stanovništva i stanova 1971, Pol i starost – I deo: rezultati po naseljima i opštinama, knjiga VIII, SZS, Beograd, 1973.

Dobno-spolna piramida iz 1981. godine potpuno je izgubila pravilni obris piramide (Slika 5), jer joj je osnovica sužena. Primjetne su dvije znatno okrnjene dobne skupine: 30–34 te 40–44. Posljedica je to ratnih neprilika Drugoga svjetskog rata koji je uzrokovao smanjenje rodosti. Mlađa dobna skupina u dobi od 30 do 34 godine, rođena je u razdoblju od 1947. do 1951. godine. Spomenute dobne skupine dio su generacije koja pripada snažnom iseljeničkom valu 1960–ih godina. Uočljiv je manjak broja muškaraca u dobnim skupinama 60–64 i 65–69 naspram žena u istim dobnim skupinama. Rezultat je to pogibije muškaraca u Drugom svjetskom ratu koji su u to vrijeme bili najpogodniji za vojnu službu. Također, u dobnim skupinama 20–24 i 25–29 veći je udio muškog stanovništva nego ženskog. To je životno razdoblje u kojem mladi ljudi sklapaju ženidbene veze te su se žene udajom preselile u neko drugo mjesto prebivališta, a veći dio muškog stanovništva ostaje neoženjen. Brojčani odnos muškog i ženskog stanovništva u kojem je jače izražena neujednačenost, nepovoljno utječe na sklapanje brakova (Turk, Jovanić, 2017).

Godine 1981. stanovništvo Grada Benkovca je pripadalo starom ili stacioniranom tipu dobne piramide. Točnije, bilo je u ranoj fazi tog tipa s prijelaznim oblikom, od košnice prema urni.

Zrelo stanovništvo činilo je 64% ukupnog stanovništva dok je 10,1% činilo staro stanovništvo. Preostalih 25,4% činilo je mlado stanovništvo do 14 godina starosti.

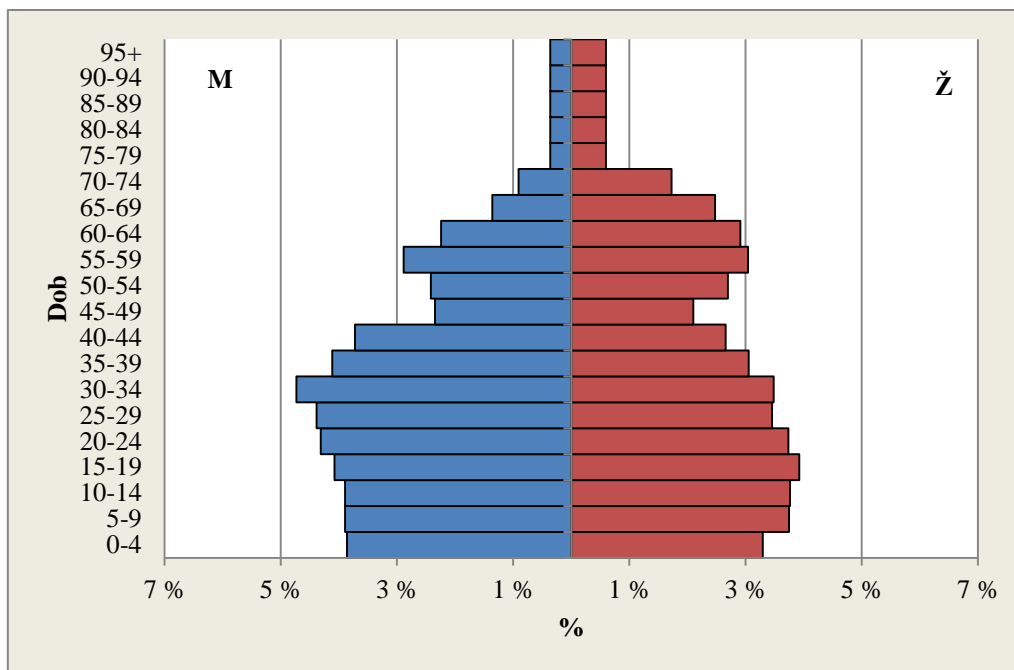


Slika 5 Dobno-spolna piramida stanovništva Grada Benkovca 1981. godine

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 31. III. 1981., Stanovništvo prema dobi i spolu, Zagreb, 1982.

Pad broja stanovnika nastavljen je i prema popisu stanovništva 1991. godine. Dobno-spolna „piramida“ (Slika 6) poprima sve više oblik urne. Udio mladog stanovništva smanjen je na 22%, a staro stanovništvo činilo je 11% ukupnog stanovništva.

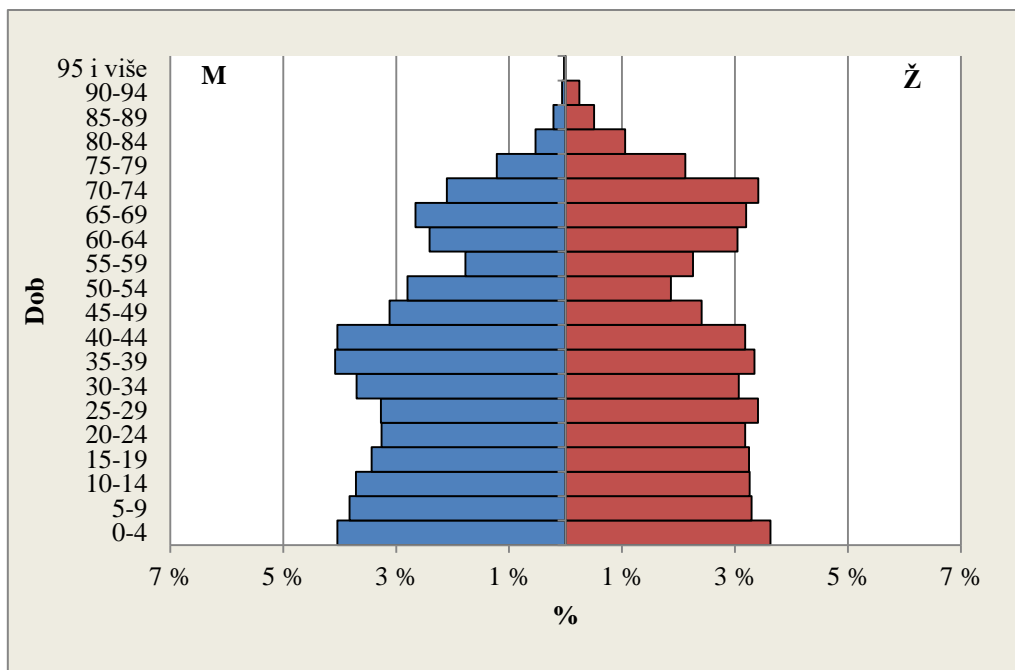
Smanjenje broja mlađih dobnih skupina rezultat je zbivanja tijekom Domovinskog rata kada se podaci vitalne statistike nisu mogli adekvatno pratiti. Početkom 1990-ih došlo je do naglog pada broja živorođenih obzirom na ratno stanje na čitavom području Republike Hrvatske. U dobnjoj skupini 0–4 ima više muške djece što je povezano s prirodnim fenomenom da se više rađa muške nego ženske djece. S druge strane, u starijim dobnim skupinama ima više žena nego muškaraca što je opet, povezano s prirodnim fenomenom da muškarci umiru mlađi, dok žene imaju duži životni vijek. Osim toga, u dobnjoj skupini 30–34 veći je udio muškaraca nego žena što je povezano s prethodno spomenutim objašnjenjem za 1981. godinu o neženjama. Oni su pripadali dobnjoj skupini 20–24, a 1991. su bili u tridesetim godinama života.



Slika 6 Dobno-spolna piramida stanovništva Grada Benkovca 1991. godine

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava i poljoprivrednih gospodarstava 1991., stanovništvo prema spolu i starosti po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 1994.

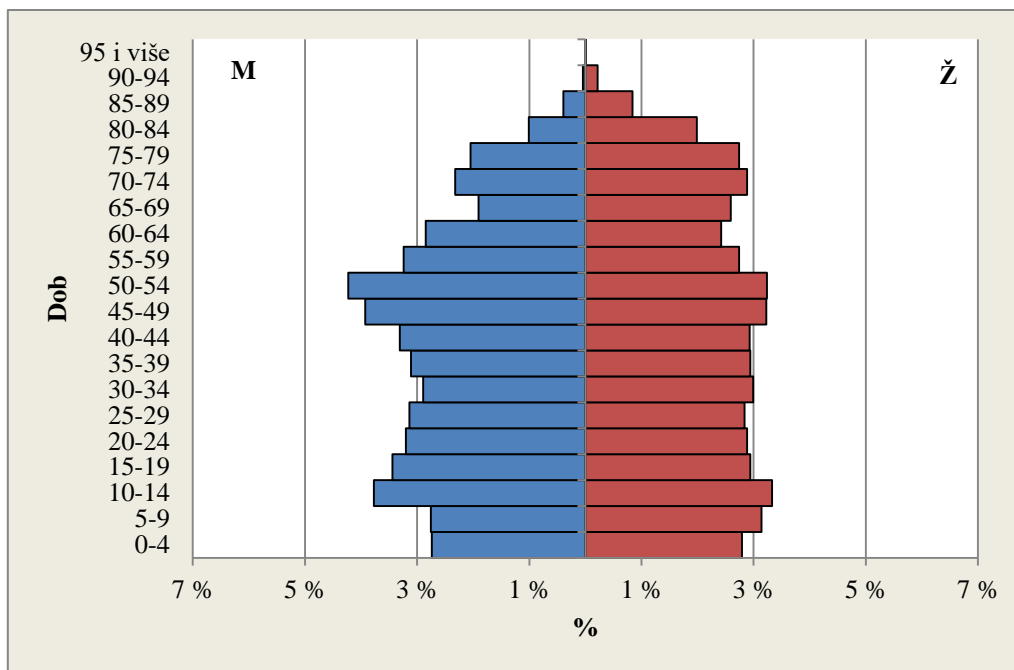
Dobno-spolna „piramida“ 2001. godine ima nešto širu osnovicu, jer je godine 1997. zabilježen blagi porast broja rođenih što se dovodi u vezu s kompenzacijskim natalitetom nakon završetka Domovinskog rata. Vidljivo je okrnjenje dobnih skupina 45–49 te 55–59. Tadašnje stanovništvo u dobi od 45. do 49. godine života rođeno je 1950-ih godina te su tijekom Domovinskog rata bili najspremniji za odlazak u rat u kojem je određeni broj njih poginuo. Dobna skupina 55–59 rođena je tijekom Drugoga svjetskog rata koji je utjecao na smanjenje nataliteta. Također, u starijim dobnim skupinama je primjetno da je više žena nego muškaraca. Osim prirodnog fenomena da žene dulje žive, na smanjenje broja muškaraca tih dobnih skupina djelovao je Drugi svjetski rat u kojem su muškarci ginuli.



Slika 7 Dobno-spolna piramida stanovništva Grada Benkovca 2001. godine

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001., stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2003.

Vrh dobno-spolne „piramide“ 2011. godine izdužen je zbog produženog trajanja života (Slika 8). Udio starog stanovništva se povećao na 19%, dok se udio mladog stanovništva smanjio te je iznosio 18,5%. Najbrojnija dobna skupina 2011. godine je u starosti od 50 do 54 godine. Mlađe generacije su daleko malobrojnije čime dobno-spolna piramida poprima oblik urne u kojem prevladava zrelo i starije stanovništvo. Zabrinjavajući je udio najmlađeg stanovništva u dobnim skupinama 0–4 i 5–9 u odnosu na dobnu skupinu 10–14 što predstavlja nastavak negativnih demografskih procesa. Prema podacima Popisa stanovništva iz 2011. stopa nataliteta iznosila je 10,7‰ što je niže od poželjne granice između 12–16‰ koji vodi ka pozitivnoj prirodnoj promjeni.



Slika 8 Dobno-spolna piramida stanovništva Grada Benkovca 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011.: stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2011.

Proučavajući velike dobne skupine prikazane dobno-spolnim piramidama proizlazi da stanovništvo Grada Benkovca ima niski demografski potencijal rasta. Proces demografskog starenja povećava neravnotežu između osoba starije dobi (umirovljenika) i osoba zrele dobi (ekonomski aktivnog stanovništva), a posljedica te neravnoteže je povećanje izdataka za mirovine, zdravstvene usluge, socijalnu skrb i slična plaćanja stanovništvu starije dobi što utječe na daljnje povećanje javnih rashoda (Mečev, Vudrag, 2012). Posljedice starenja stanovništva su izrazito nepovoljne po prirodnu dinamiku stanovništva (što prvenstveno uključuje kretanje nataliteta i fertiliteta), ekonomsku strukturu, a time i na ekonomsku aktivnost stanovništva te na mehaničko i ukupno kretanje stanovništva. Stoga je starenje stanovništva najznačajnija dugoročna odrednica prirodne i ukupne depopulacije stanovništva Hrvatske (Pokos, Živić, 2004).

7. POSLJEDICE DEPOPULACIJE

Kako su uzroci depopulacije mnogostruki, jasno je da su i posljedice takve. Posljedice depopulacije odražavaju se na ukupno kretanje stanovništva, ponajprije na smanjenje rađanja, a povećanje broja umrlih i udjela starijeg stanovništva u ukupnom. Također, depopulacija produbljuje iseljavanje stanovništva te ostavlja traga na kulturni krajolik.

Kako je već navedeno, Nejašmić (1992) je istaknuo da prevlast raštrkanih naselja nekadašnje Općine Benkovac potiče daljnji egzodus seoske mlađe populacije što doprinosi demografskom izumiranju. Obilaskom bilo kojeg od naselja u sastavu Grada Benkovca, vidljiva je spomenuta raštrkanost. Naime, naselja su površinom velika, ali s malim brojem kuća. Slika 9 prikazuje pogled na svega nekoliko kuća na „Klancu“ iz zaseoka Zelići u naselju Popovići. Na mjestu s kojega je slika nastala, nalazi se sedam kuća.



Slika 9 Pogled na "Klanac" iz "Zelića", Popovići (27. 3. 2022.)

Pored raštrkanosti, neprivlačnosti naseljavanja ovakvih područja doprinosi nepostojanje osnovnih uvjeta za život. Primjerice, stanovnici su primorani odlaziti u grad Benkovac kako bi obavili kupovinu namirnica. U naselju Popovići, na mjestu gdje je nekad poslovala trgovina, nalazi se zgrada koja propada kao podsjetnik na vremena da je nekad postojala

potreba za trgovinom. Nažalost, danas je neisplativo otvarati trgovinu u depopuliranim naseljima. Ovo nije slučaj samo s naseljem Popovići, već i s većinom ostalih naselja kao što su Bruška, Rodaljice, Donji Karin, itd. Također, nepovoljno na doseljavanje utječe činjenica da ne postoji vodovodna infrastruktura. Stanovnici se vodom i dalje opskrbljuju iz gusterni (Slika 10). Uz problem neriješene vodoopskrbe, stanovništvo Grada Benkovca suočeno je i s problemom loše prometne povezanosti. Osobe koje nisu osposobljene za upravljanje vozilom ili ga ne posjeduju, na raspolaganju imaju vrlo malo linija javnog prometa. Ova činjenica nepovoljno utječe na odluku o stanovanju u takvim područjima.



Slika 10 Gusterna (Popovići, 27. 3. 2022.)

Osim osjetnog smanjenja broja stanovnika u međupopisnim razdobljima, vidljiv je utjecaj depopulacije na promjene u kulturnom krajoliku. Postupno smanjenje broja stanovnika bilo kojeg područja ima utjecaja na kulturni krajolik. Zapuštenost obradivih površina kao i napuštene kuće čest su prizor koji nastaje kao posljedica depopulacije i deagrarizacije. Deagrarizacija je proces smanjenja broja i udjela poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu (Živić, 2003), a karakterizira je napuštanje poljoprivrede kao djelatnosti kao i odlazak stanovništva u urbana područja koja su središta industrijalizacije i modernizacije. Štoviše, napuštanje sela znači zapuštanje poljoprivrednih površina (Slika 11).



Slika 10 Zapuštene vinograd i poljoprivredne površine u naselju Donji Karin (27. 3. 2022.)

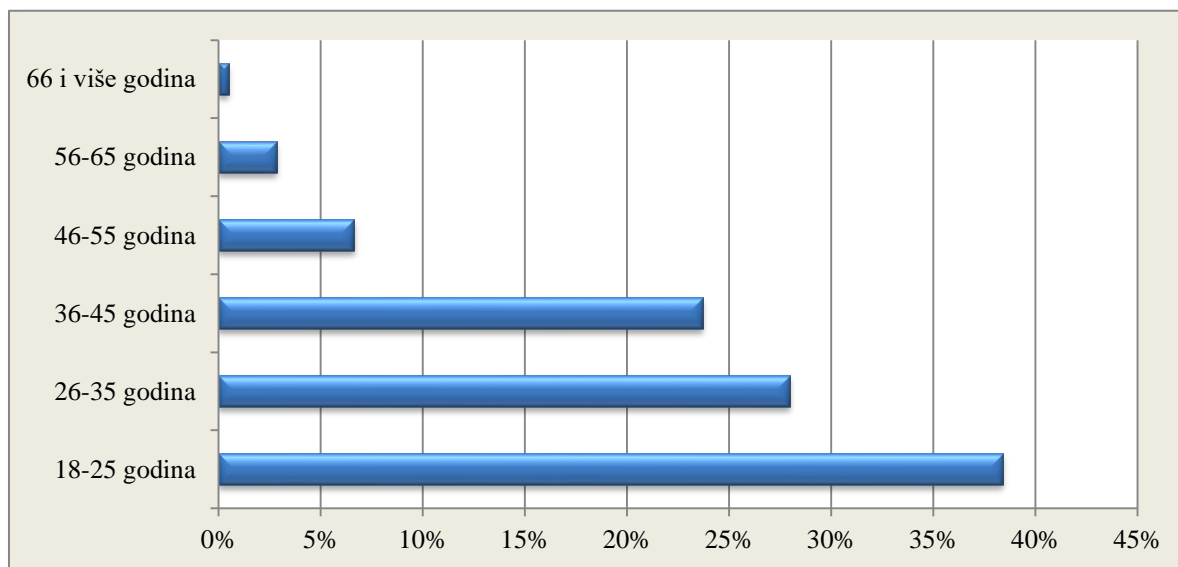
Čest prizor koji se može vidjeti u depopuliranim naseljima jesu zapuštene kuće s kojima se stapa korov. Takva slika jasno upozorava da je vrijeme za promjene, vrijeme donošenja odluka o provođenju poticajnih mjera kako bi takvi prizori bili sve rjeđi slučaj. Rješenje se krije u provođenju adekvatne agrarne politike koja bi trebala urediti održivost razvoja poljoprivrednog dobra.



Slika 11 Zapuštene kuće u naselju Popovići (27. 3. 2022.)

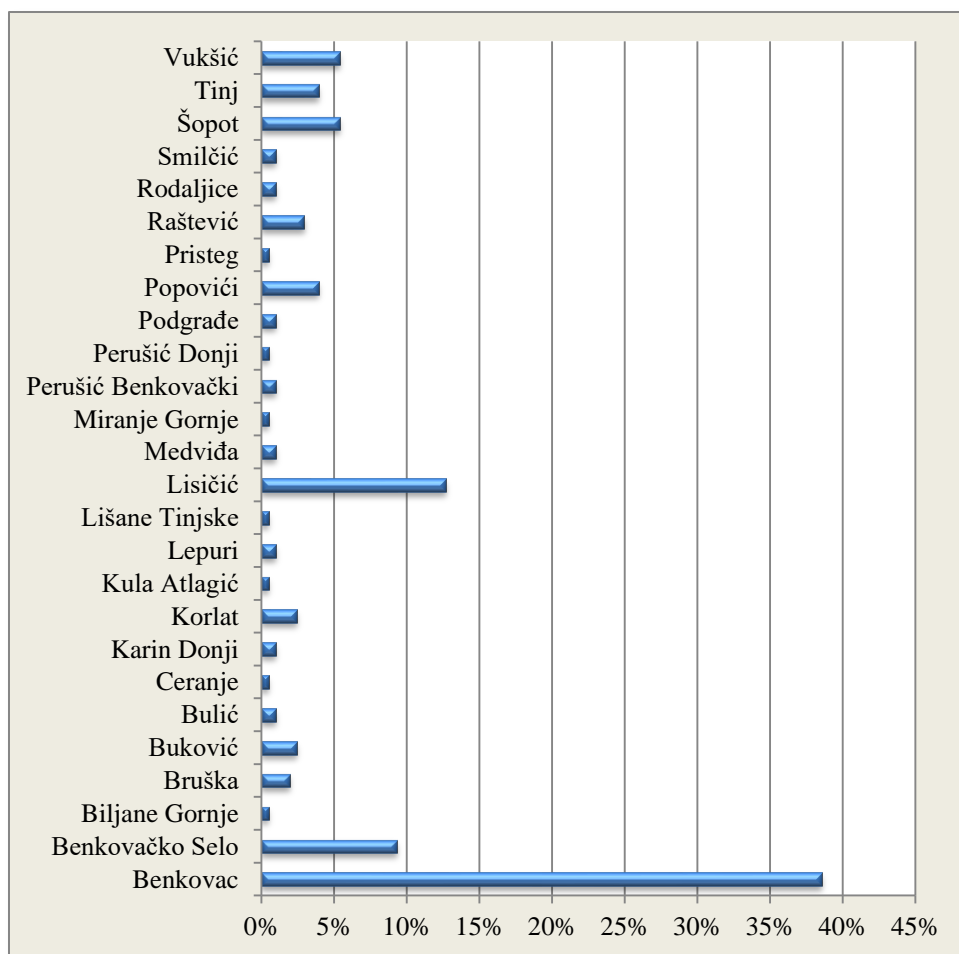
8. REZULTATI ANKETNOG ISTRAŽIVANJA

Prvo pitanje anketnog upitnika odnosilo se na dob ispitanika. U ispitivanju je najvećim dijelom sudjelovalo mlađe stanovništvo u dobi od 18 do 25 godina, odnosno od 26 do 35 godina (Slika 13). Upravo je važno mišljenje ovih dobnih skupina jer su oni nositelji reprodukcijske i ekonomske osnove razvoja istraživanog područja.



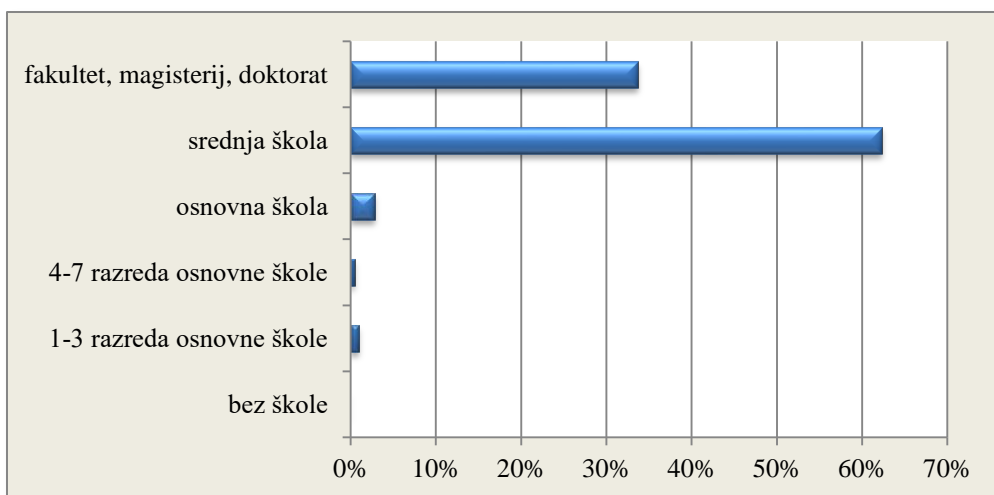
Slika 12 Dobni sastav ispitanika

Prema mjestu stanovanja, većinom su anketirane osobe s područja grada Benkovca, njih 39%. Od ostalih naselja, najviše ispitanika je iz Benkovačkog Sela, Lisičića, Šopota (Slika 14). Također, od ukupnog broja ispitanih osoba, njih 60% živi od rođenja u istom naselju dok ih se 40% doselilo tijekom života. Osobe koje su se izjasnile da su se doselile, većinom su došle iz Slavonije te Bosne i Hercegovine.



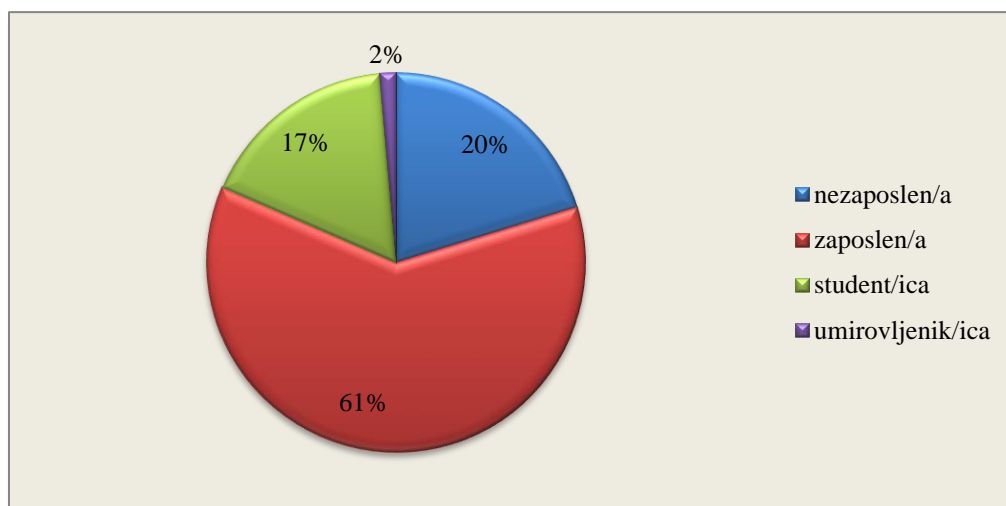
Slika 13 Udio anketiranih osoba prema naselju prebivališta

Od ispitanih 217 osoba, njih 135 odnosno 62% imalo je završenu srednju školu (Slika 15), no značajan je i broj osoba sa završenim fakultetom, magisterijem ili doktoratom – 73 odnosno 34%, dok je udio osoba bez primarnog obrazovanja gotovo zanemariv obzirom da su osobe koje su navele kako imaju 1–3 razreda osnovne škole ili 4–7 razreda osnovne škole zrelije životne dobi te pripadaju starijima od 55 godina. Upravo ova skupina stanovništva pripada generacijama kada osnovnoškolsko obrazovanje nije bilo obvezno, a i drugačija je bila opća zaposlenost po sektorima djelatnosti. Primjerice, 1971. godine čak 74,8% zaposlenih radilo je u primarnom sektoru djelatnosti, dok je 2001. godine taj udio iznosio 15,3%. Godine 2011. 6,5% ukupnog broja zaposlenih s područja Grada Benkovca bilo je zaposleno u primarnom sektoru. Posljedica je to deagrarizacije koju prati deruralizacija, odnosno napuštanje sela tako da se stanovništvo sve više seli u gradove, a nekadašnje kuće koje su bile mjesto njihova prebivališta, ostaju prazne i zapuštene.



Slika 14 Stručna sprema ispitanika

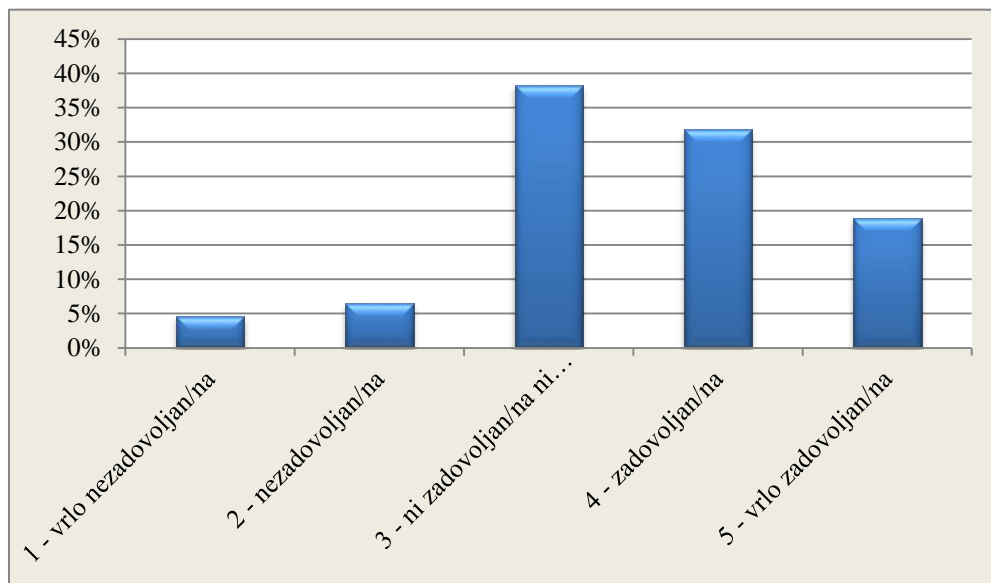
U radnom odnosu bilo je 61% ispitanika (Slika 16). Među ispitanim osobama 17% njih imalo je status studenta. No, nije zanemariv postotak nezaposlenih osoba od 20% jer je uglavnom riječ o mladim ljudima. Mladi su temelj budućnosti, nositelji reprodukcije i obnove generacija, ali i ekonomska snaga koja doprinosi gospodarskom razvoju.



Slika 15 Ispitanici obzirom na ekonomsku aktivnost

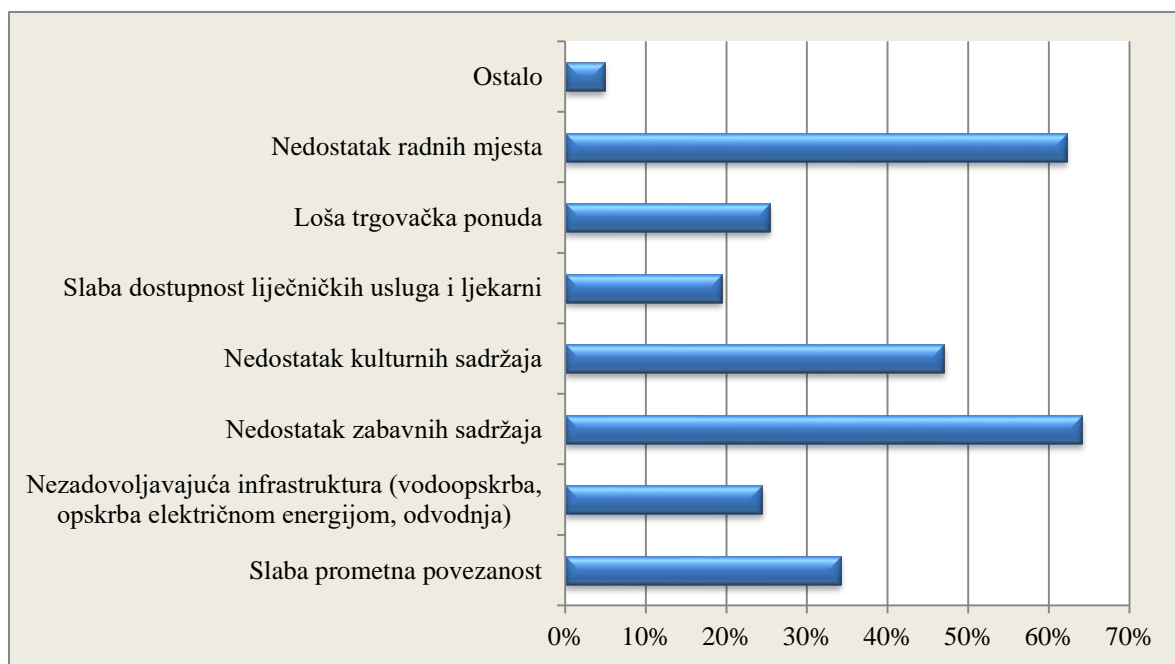
Na pitanje o zadovoljstvu životom ispitanicima je ponuđeno pet odgovora na ljestvici od 1 – vrlo nezadovoljan/na do 5 – vrlo zadovoljan/na, a mogli su se odlučiti za samo jedan od

navedenih. Životom u naselju prebivališta je niti zadovoljno niti nezadovoljno 38,2% ispitanika (Slika 17). U većem postotku su oni koji su zadovoljni (31,8%) i vrlo zadovoljni (18,9%) u odnosu na nezadovoljne (6,5%) te vrlo nezadovoljne (4,6%). Dobiveni odgovori su ohrabrujući jer zadovoljstvo životom u nekom području je važan preduvjet opstanka i napretka tog prostora.



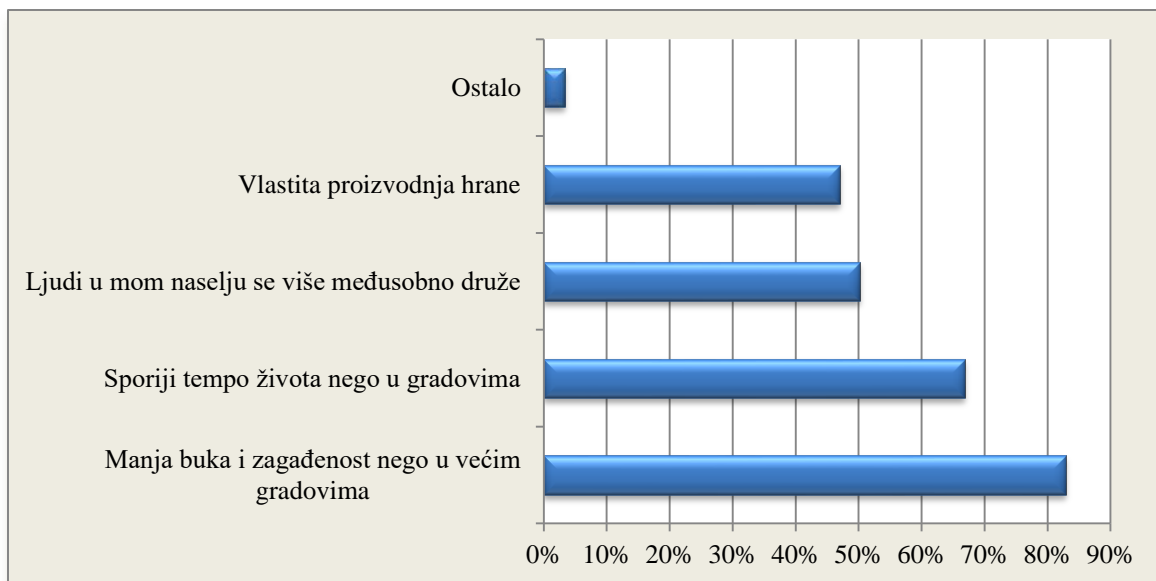
Slika 16 Zadovoljstvo ispitanika životom u naselju prebivališta

Usko vezano uz zadovoljstvo životom u nekom području jesu i nedostaci, ali i prednosti tog prostora. Ispitanicima je na pitanje što bi istaknuli kao najveći nedostatak mjesta u kojem stanuju, pružena mogućnost odabira jednog ili više od ponuđenih odgovora, ali i opcija „ostalo“ u kojoj su mogli slobodno odgovoriti što je prema njihovom mišljenju najveći nedostatak naselja u kojem žive. Nedostatak zabavnih sadržaja naveden je kao jedan od najvećih nedostataka života na području Grada Benkovca – 64,1% (Slika 18). Također, nedostatak radnih mjesta predstavlja teret razvoju ovog područja, jer 62,2% ispitanika navelo je manjak radnih mjesta kao glavni nedostatak. Osim spomenutih, veliki nedostatak jest manjak kulturnih sadržaja kao i slaba prometna povezanost. Također, pod odgovorom ostalo ispitanici su naveli kako je jedan od većih nedostataka neriješeno pitanje vodoopskrbe. Većina naselja u sastavu Grada Benkovca još uvijek nije spojena na javni vodovod već se vodom opskrbljuju iz gusterni.



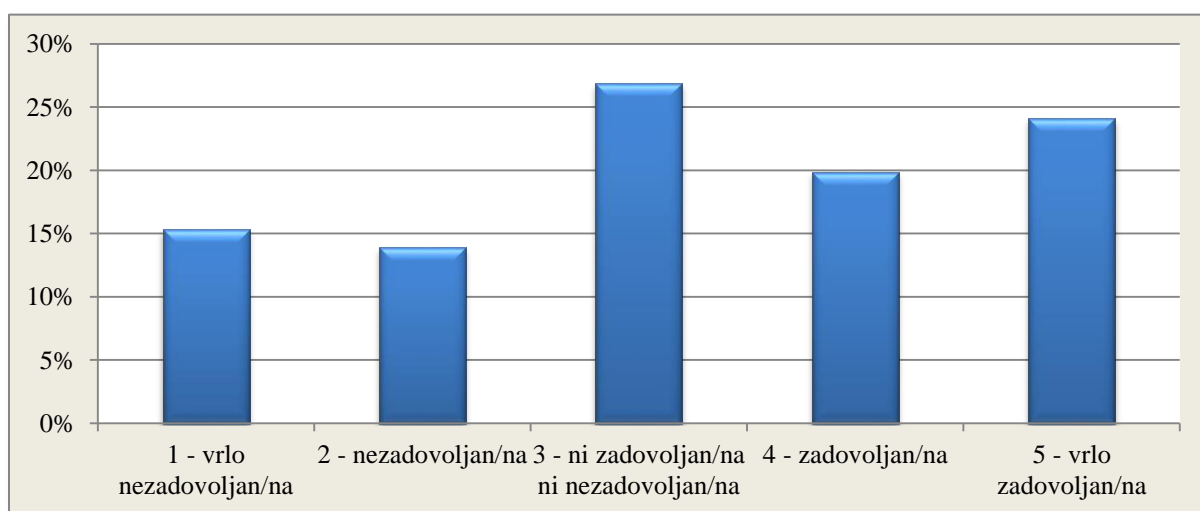
Slika 17 Nedostatci života u naselju ispitanika

Kao i kod pitanja o nedostacima mjesta u kojem žive, ispitanicima je isto pružena mogućnost odabira jednog i više odgovora na pitanje o prednostima naselja u kojem žive. Najčešće odabrana prednost života u naselju s područja Grada Benkovca jest manja buka i zagađenost nego u većim gradovima s čime se složilo čak 82,9% ispitanika (Slika 19). Isto tako, većini ispitanika se sviđa sporiji tempo života nego u gradovima, dok njih 50,2% smatra kako su socijalni kontakti u smislu međusobnog druženja daleko izraženiji nego u gradskim područjima. Također, skoro polovina ispitanih vrednuje vlastitu proizvodnju hrane kao bitnu prednost života u manjim sredinama.



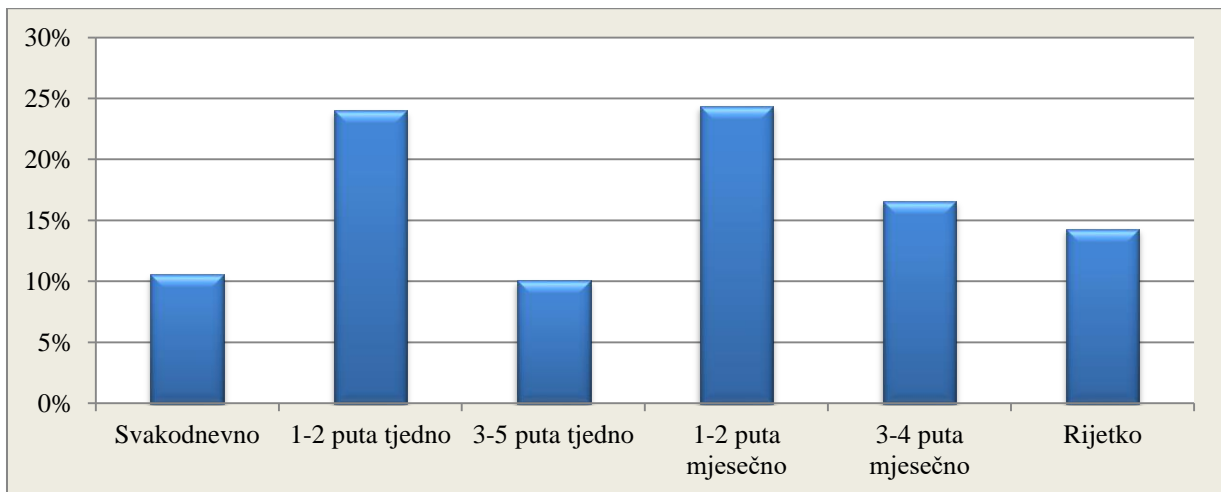
Slika 18 Prednosti života u naselju prebivališta ispitanika

Na pitanje o zadovoljstvu prometnom povezanošću naselja u kojem žive sa susjednim naseljima te sa Zadrom i Biogradom na Moru 24,1% ispitanika se izjasnilo kao vrlo zadovoljnim (Slika 20). Zadovoljno je prometnom povezanošću 19,9% ispitanika, dok je vrlo nezadovoljnih 15,3%. Ima mjesta napretku i ulaganju u prometnu infrastrukturu kako bi se stanovnicima osiguralo zadovoljenje jednog od osnovnih životnih uvjeta, a to je nesmetano putovanje iz mjesta stanovanja do mjesta zaposlenja, školovanja i slično.



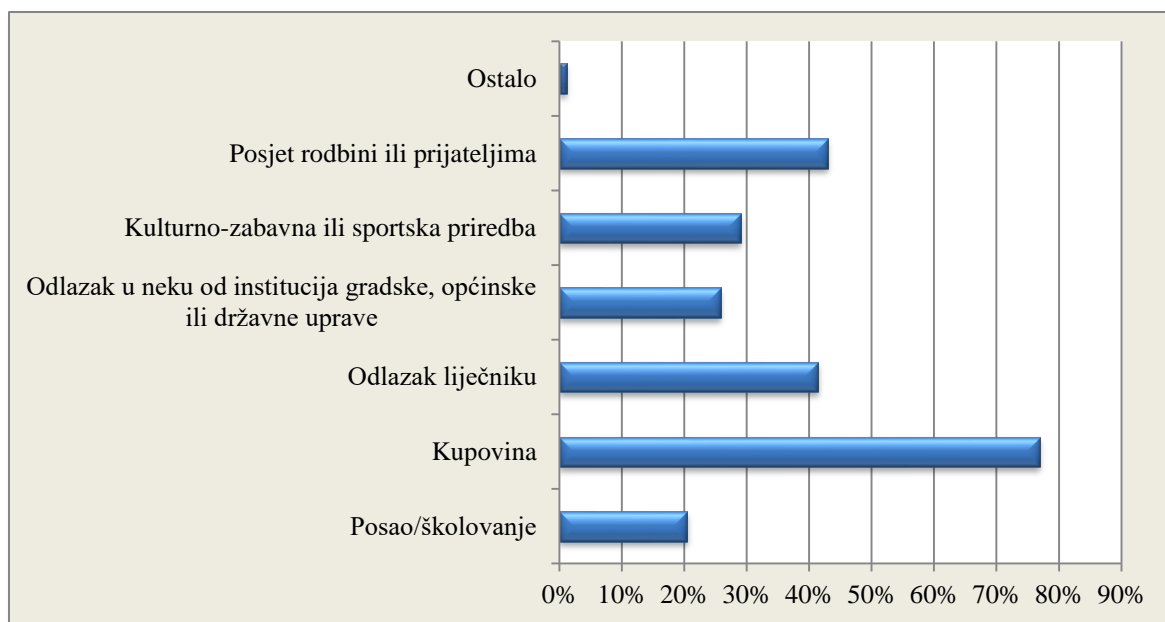
Slika 19 Zadovoljstvo prometnom povezanošću

Osim zadovoljstva prometnom povezanosti, ispitanici su se izjasnili koliko često putuju u Zadar. Ponuđeni odgovori su na dnevnoj razini (svakodnevno), tjednoj i mjesečnoj razini te rijetko, a ispitanici su mogli izabrati samo jedan od navedenih odgovora. Učestalost putovanja u Zadar od 1 do 2 puta tjedno bilježi 24% ispitanih (Slika 21). Isto tako, u sličnom omjeru od 24,4% ispitanih putuje od 1 do 2 puta mjesečno u Zadar. Svakodnevno putuje 10,6% ispitanih, dok rijetko putuje 14,3%.



Slika 20 Učestalost putovanja u Zadar

Nadovezujući se na pitanje o učestalosti putovanja u Zadar, ispitanici su odgovarali i na pitanje koji je je najčešći razlog putovanja u Zadar (Slika 22). Među ponuđenim odgovorima, mogli su odabrati najviše dva, ali i opciju „ostalo“. Kupovina je najčešći razlog putovanja u Zadar većini ispitanih. Čak 71% ispitanika je odgovorilo kako je kupovina najčešći razlog njihova posjeta Zadru. Sljedeći razlog po učestalosti je posjet rodbini ili prijateljima – 43%. Odlazak liječniku ili posjećivanje neke od kulturno-zabavnih ili sportskih priredbi također su čest razlog putovanja u Zadar, dok 23% ispitanika navodi posao ili školovanje kao razlog putovanja u Zadar.

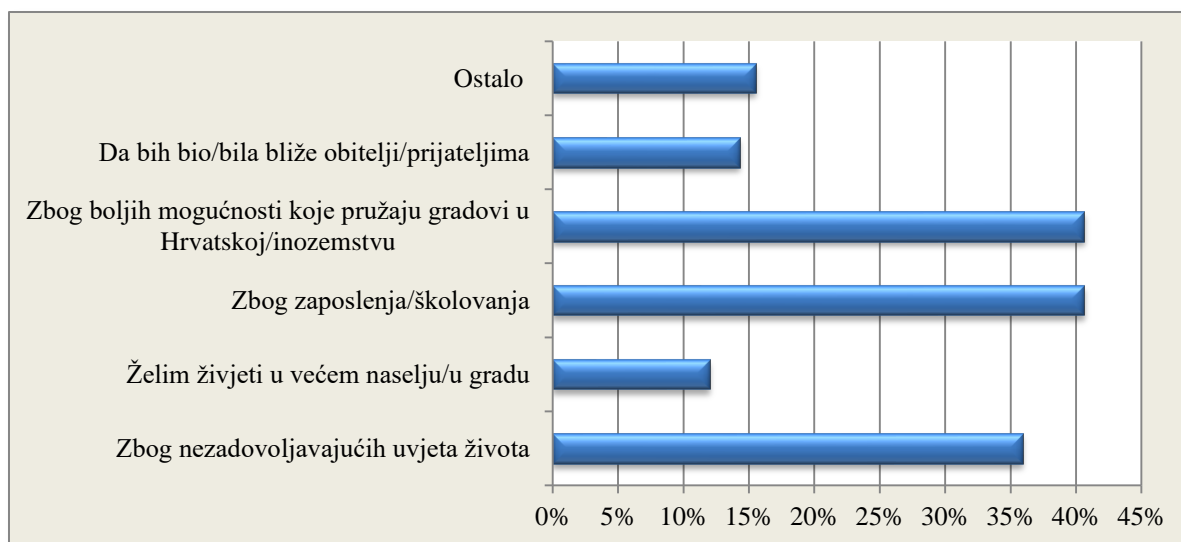


Slika 21 Najčešći razlozi putovanja u Zadar

Odgovori na pitanje o trajnom odseljenju iz naselja u kojem žive su ohrabrujući, jer se 72,6% ispitanika izjasnilo kako se ne želi trajno odseliti iz naselja u kojem trenutno žive. Preostalih 27,4% se izjasnilo kako bi se trajno odselilo.

Sljedeće pitanje anketnog upitnika usko je vezano uz trajno odseljenje iz naselja prebivališta, a odnosi se na mjesto u koje bi se ispitanici najradije odselili ukoliko bi donijeli odluku o trajnom preseljenju. Tako se gotovo četvrtina ispitanika – 24,6% izjasnila kako bi se preselila u Zadar, a 10,9% njih se odlučilo za Zagreb kao odredište preseljenja. Također, nešto više od četvrtine ispitanika – 26,1% bi se najradije preselilo u inozemstvo, što bi značilo trajni gubitak ukupnog stanovništva na državnoj razini.

Iako se 72,6% ispitanika ne bi trajno selilo iz naselja u kojem trenutno živi, ipak bi najčešći mogući razlozi koji bi ih potaknuli na preseljenje bili zaposlenje ili školovanje (40,6%) te bolje mogućnosti koje pružaju gradovi u Hrvatskoj ili inozemstvu (40,6%) (Slika 23). Također, nezadovoljavajući uvjeti života mogu biti važan razlog za preseljenje iz mjesta trenutnog stanovanja.



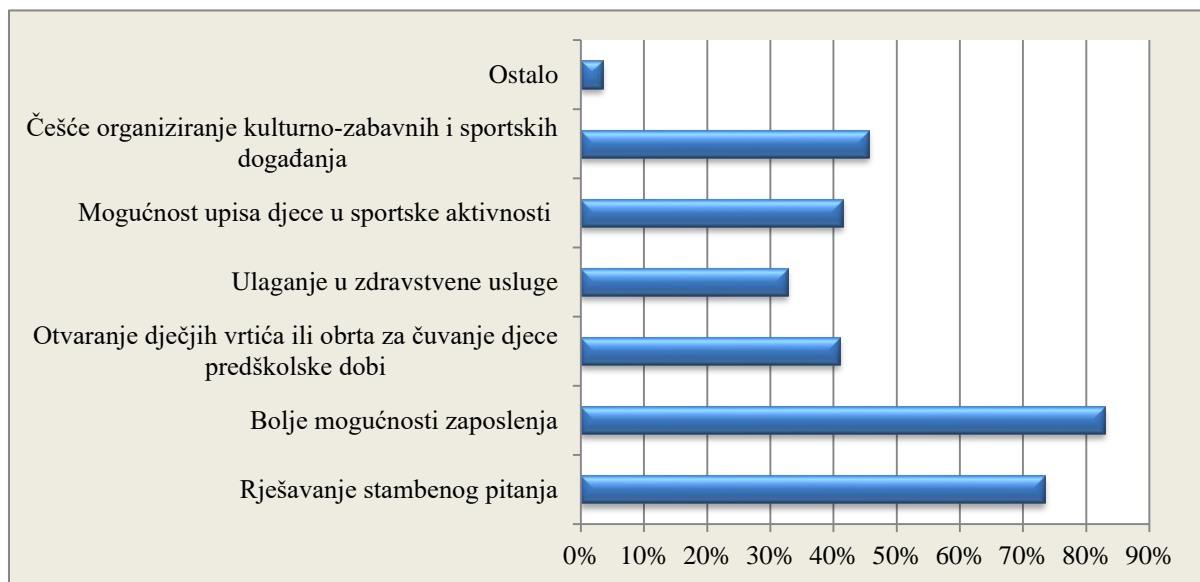
Slika 22 Mogući razlog trajnog preseljenja

Nadalje, važnost uloge i brige države, kao i lokalne i regionalne samouprave, za poticanje zadržavanja stanovništva u pojedinim područjima vidljiva je po odgovorima ispitanika na pitanje bi li se trajno odselili ukoliko država uloži u naselje u kojem trenutno žive. Čak 85,6% ispitanika se izjasnilo kako se ne bi odselilo ukoliko se povećaju ulaganja u poboljšanje uvjeta života, dok bi se 14,4% ispitanika odselilo neovisno o poboljšanju uvjeta života. Ovakvi odgovori potvrđuju prvotnu hipotezu o poticanju stanovništva na ostanak u Gradu Benkovcu u slučaju provođenja poticajnih mjera populacijske i obiteljske politike.

Pozitivna i poticajna populacijska politika važna je odrednica u razvoju stanovništva. Predstavlja sustav mjera i djelovanja koji je putem prirodnog kretanja i migracije usmjeren prema željenome demografskom razvitku, a u pravilu populacijsku politiku provodi država (Nejašmić, 2005). Tek je u novije vrijeme u Hrvatskoj donekle porasla opća svijest o potrebi korjenitih promjena u percepciji demografske problematike koja mora rezultirati jačim djelovanjem svih aktera političkog, društvenog i ekonomskog života na ublažavanju vrlo loših demografskih odnosa, struktura, trendova i procesa jer je to jedini preduvjet izlaska, ne samo iz demografske nego i iz ekonomske i socijalne krize u kojima se Hrvatska već predugo i pređuboko nalazi (Turk, Šimunić, Živić, 2018).

Na pitanje o zadržavanju i privlačenju mladih ljudi ili obitelji, ispitanici su mogli odabrati jedan ili više ponuđenih odgovora. Većina ispitanika, čak 82,9% odgovorila je kako su bolje mogućnosti zaposlenja važan čimbenik privlačenja mladih (Slika 24). Osim toga, 73,3%

ispitanika smatralo je da rješavanje stambenog pitanja važna stavka koja bi mogla motivirati mlade na donošenje odluke o životu na području Grada Benkovca. Nije zanemariv ni prijedlog o otvaranju dječjih vrtića ili obrta za čuvanje djece predškolske dobi (41%) jer pruža mogućnost rada roditeljima dok su djeca sigurno zbrinuta u takvim ustanovama.



Slika 23 Poticajni čimbenici koji bi privukli mlade ljude ili obitelji

Osmišljavanje i provođenje stimulativnih mjera demografskog razvoja moglo bi potaknuti mlade obitelji na veći broj djece. Primjerice, otvaranje odgojno-obrazovnih ustanova pružilo bi mladim roditeljima mogućnost sigurnog zbrinjavanja djece dok su na radnom mjestu. Nažalost, brojne mlade majke se odluče za opciju ostanka u kući kako bi podizale dijete dok suprug radi. Duži boravak u kući odvlači te iste majke od ponovnog rađanja, jer upravo žele da im dijete poraste i postane samostalnije kako bi one napokon mogle potražiti zaposlenje. Prikladno rješenje u smislu otvaranja vrtića i slično, pružilo bi mladim obiteljima mogućnost istovremenog stvaranja većeg potomstva usporedo sa zaposlenjem oboje roditelja.

Isto tako, prema dobivenim podacima više od 80% ispitanika se izjasnilo da smatra kako bi razvoj turizma mogao doprinijeti doseljavanju većeg broja stanovnika u njihov kraj. Valjalo bi potencirati i razvijati prihvatljive oblike turizma koji su prikladni za benkovačko područje kao što su seoski ili eko turizam, ali naravno, u skladu s kriterijima održivog razvoja na sveopće zadovoljstvo i stanovništva i posjetitelja.

9. ZAKLJUČAK

Osnovna tri demografska procesa koja djeluju na razini Republike Hrvatske, a time i na području Grada Benkovca su: ukupna depopulacija, odnosno međupopisno smanjenje broja stanovnika, prirodni pad stanovništva (više se umire nego li se rađa) te starenje stanovništva. Na području Grada Benkovca prisutna je ukupna depopulacija iako je prema popisu stanovništva iz 2011. godine zabilježen veći broj stanovnika nego 2001. godine. Razlog toj razlici je doseljavanje, odnosno dolazak određenog broja stanovnika iz druge općine ili županije, odnosno iz inozemstva na benkovačko područje. Također, prema privremenim rezultatima Popisa stanovništva 2021. godine broj stanovnika se smanjuje. U prilog ukupnoj depopulaciji ide i prirodna depopulacija jer više osoba umire nego li se rađa, odnosno riječ je o negativnoj prirodnoj promjeni. Također, iz godine u godine povećava se broj odseljenih u inozemstvo što narušava demografsku budućnost.

Prema analiziranim podacima, potvrđena je prva hipoteza da je depopulacija izraženija u naseljima koja su udaljenija od grada Benkovca, jer se broj stanovnika u takvim naseljima kontinuirano smanjuje (primjerice Bruška, Rodaljice, Popovići, Medviđa). Razlog tomu je i zadovoljenje osnovnih životnih potreba kao što je postojanje trgovine u naselju, problem vodoopskrbe, nezadovoljavajuća infrastruktura i slično. Četvrtina ispitanika se izjasnila kako je jedan od većih nedostataka njihova mjesta prebivališta upravo nezadovoljavajuća infrastruktura (vodoopskrba, opskrba električnom energijom, odvodnja).

Druga hipoteza pretpostavlja da potreba za školovanjem potiče mlade na iseljavanje iz Grada Benkovca. Obzirom da se 40,6% ispitanika izjasnilo kako bi mogući razlog njihova trajnog preseljenja mogao biti uzrokovan potrebom za školovanjem ili zaposlenjem, hipoteza je potvrđena.

Treća hipoteza rada odnosi se na to da nemogućnost zaposlenja potiče radno sposobno stanovništvo na iseljavanje. Naime, kao najveći nedostatak života u mjestu prebivališta, 62,2% ispitanika je navelo nedostatak radnih mjesta, a u potrazi za radnim mjestom 40,6% osoba bi se trajno odselilo. Bolje mogućnosti zaposlenja potakle bi stanovništvo da ostanu u mjestu trenutnog stanovanja, što je povezano s četvrtom hipotezom: poticajne mjere populacijske obiteljske politike potakle bi stanovništvo na ostanak u Gradu Benkovcu. Gotovo 85,6% ispitanika ne bi se odselilo iz mjesta trenutnog prebivališta ukoliko bi lokalna i

regionalna samouprava te država ulagale u razvoj naselja u kojem žive. Po odgovorima ispitanika jasno je da su voljni ostati na ovom području. Na vlasti je da kroz poticajne mjere populacijske politike zadrži i privuče stanovnike, zadovoljavajući osnovne preduvjete života: školovanje, zaposlenje, zdravstvena usluga te prometna povezanost. Obzirom da je spomenuto kako se hrvatsko stanovništvo općenito nalazi u stanju tihe demografske katastrofe, odgovornost je kolektivna, počevši od malog čovjeka da traži, a od države da nudi: poticaj, sigurnost. Potrebno je stvoriti poticajnu okolinu kako bi se stanovništvo zadržalo ili odlučilo na preseljenje u manje sredine poput Benkovca naspram života u većim gradovima. U slučaju da se stanovništvo već odlučilo nastaniti na nekom području, ono bi tu trebalo i zasnovati obitelj koja daje mlade generacije kao garanciju nastavka života na određenom području.

PRILOZI

Prilog 1 Kretanje broja stanovnika po naseljima prema popisima stanovništva 1971. – 2011.

Naselje	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.	2021.
Benkovac	2190	2955	3715	2622	2866	2573
Benkovačko Selo	445	492	608	524	789	652
Bjelina	781	727	623	50	92	81
Brgud	762	709	584	3	13	22
Bruška	476	412	315	167	113	106
Buković	918	840	828	323	526	427
Bulić	311	270	216	172	147	125
Dobra Voda	197	198	133	114	113	79
Donje Biljane	1108	1039	962	13	102	213
Donje Ceranje	409	388	276	43	22	43
Donji Karin¹	-	-	-	101	173	156
Donji Kašić	823	810	678	4	63	74
Gornje Biljane	992	1027	945	59	170	175
Gornje Ceranje	330	326	281	61	62	68
Islam Grčki	1400	1239	1071	108	150	153
Kolarina	399	442	423	13	39	48
Korlat	1142	1070	815	373	353	283
Kožlovac	501	427	371	8	20	20
Kula Atlagić	1054	926	883	151	184	132
Lepuri	405	331	240	151	174	140
Lisičić	528	426	433	268	263	236
Lišane Tinjske	440	393	371	15	97	70
Medvida	1124	917	670	199	140	108
Miranje	358	325	314	86	303	239
Nadin	911	646	564	439	406	381
Perušić Benkovački	678	621	532	297	153	102
Perušić Donji²	-	-	-	-	123	106
Podgrađe	145	143	141	106	87	83
Podlug	414	343	253	227	177	142
Popovići	699	565	439	209	210	176
Pristeg	1156	1063	722	368	316	276
Prović	324	277	221	84	93	66
Radošinovci	508	426	401	266	238	198
Rašević	1208	1231	993	420	468	424
Rodaljice	227	177	157	80	67	43
Smilčić	679	628	602	250	248	231
Šopot	572	565	490	271	281	329
Tinj	784	733	701	551	530	540
Vukšić	866	734	719	462	513	493
Zagrad	329	497	339	103	85	55
Zapužane	568	619	517	25	56	49

¹ Za razdoblje od 1971. do 1991. godine nedostaju podaci o ukupnom broju stanovnika za naselje Donji Karin jer je spomenuto naselje bilo u sastavu općine Obrovac.

² U razdoblju od 1971. do 2001. naselje Perušić Donji bilo je u sastavu naselja Perušić Benkovački te su podaci o ukupnom broju stanovnika navedeni zajedno s podacima o ukupnom broju stanovnika naselja Perušić Benkovački.

Izvor: Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske - Retrospekt 1857. – 2001., Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2005.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj 2011.: stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, www.dzs.hr; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. – prvi rezultati, <https://popis2021.hr/>

Prilog 2

ANKETNI UPITNIK

Poštovani, ova anketa je anonimna. Rezultati će biti korišteni isključivo u istraživačke svrhe, za izradu diplomskog rada pod naslovom „Depopulacija u Gradu Benkovcu – uzroci i posljedice.“ Molim Vas da svojim iskrenim i objektivnim odgovorima date doprinos istraživanju navedene teme.

1. Dob _____
2. Spol M Ž
3. Naselje _____
4. Stručna sprema:
 - a) bez škole
 - b) 1-3 razreda osnovne škole
 - c) 4-7 razreda osnovne škole
 - d) osnovna škola
 - e) srednja škola
 - f) fakultet, magisterij, doktorat
5. Zanimanje:
 - a) Nezaposlen/a
 - b) Zaposlen/a
 - c) Student/ica/
 - d) Umirovljenik/ca
6. Živate li od rođenja u ovom naselju?
 - a) Da
 - b) Ne

7. Ako ste se doselili, odakle ste se doselili (grad, država)? _____ Koje godine? _____

8. Koliko ste zadovoljni životom u ovom naselju?

- a) Vrlo nezadovoljan/na
- b) Nezadovoljan/na
- c) Zadovoljan/na
- d) Prilično zadovoljan/na
- e) Vrlo zadovoljan/na

9. Što biste istaknuli kao najveći nedostatak života u Vašem naselju (moguće je zaokružiti više odgovora)?

- a) Slaba prometna povezanost
- b) Nezadovoljavajuća infrastruktura (vodoopskrba, opskrba električnom energijom, odvodnja)
- c) Nedostatak zabavnih sadržaja
- d) Nedostatak kulturnih sadržaja
- e) Slaba dostupnost liječničkih usluga i ljekarni
- f) Loša trgovačka ponuda
- g) Nedostatak radnih mjesta
- h) Ostalo. Navedite što.

10. Što biste istaknuli kao prednost života u Vašem naselju (moguće je zaokružiti više odgovora)?

- a) Manja buka i zagađenost nego u većim gradovima
- b) Sporiji tempo života nego u gradovima
- c) Ljudi u mom naselju se više međusobno družu
- d) Vlastita proizvodnja hrane
- e) Ostalo. Navedite što.

11. Koliko ste zadovoljni prometnom povezanošću Vašeg mjesta sa susjednim naseljima te sa Zadrom i Biogradom na Moru?

- a) Vrlo nezadovoljan/na
- b) Nezadovoljan/na
- c) Zadovoljan/na
- d) Prilično zadovoljan/na
- e) Vrlo zadovoljan/na

12. Koliko često putujete u Zadar?

- a) Svakodnevno
- b) 1-2 puta tjedno
- c) 3-5 puta tjedno
- d) 1-2 puta mjesečno
- e) 3-4 puta mjesečno
- f) Rijetko

13. Najčešći razlog putovanja u Zadar (moguće je zaokružiti do dva odgovora)?

- a) Posao/školoavanje
- b) Kupovina
- c) Odlazak liječniku
- d) Odlazak u neku od institucija gradske, općinske ili državne uprave
- e) Kulturno-zabavna ili sportska priredba
- f) Posjet rodbini ili prijateljima
- g) Ostalo

14. Želite li se trajno odseliti iz naselja u kojem živite?

- a) Da
- b) Ne

15. Gdje biste se najradije odselili?

- a) U neko drugo naselje u općini
- b) U Zadar
- c) U neko manje naselje u priobalju
- d) U Zagreb
- e) U neki od drugih velikih gradova u Hrvatskoj
- f) U inozemstvo

16. Nastavno na prethodno pitanje, napišite gdje biste se točno odselili (naziv naselja, grada ili države? _____

17. Zbog čega biste se trajno odselili iz naselja u kojem živite (moguće je zaokružiti više odgovora)?

- a) Zbog nezadovoljavajućih uvjeta života
- b) Želim živjeti u većem naselju/u gradu
- c) Zbog zaposlenja/školovanja
- d) Zbog boljih mogućnosti koje pružaju gradovi u Hrvatskoj/inozemstvu
- e) Da bih bio/bila bliže obitelji/prijateljima
- f) Ostalo

18. Ukoliko država uloži u razvoj Vašeg mjesta i uvjeti života se poboljšaju, biste li se odselili?

- a) Da
- b) Ne

19. Što bi, prema Vašem mišljenju moglo doprinijeti ostanku ili privlačenju mladih ljudi ili mladih obitelji u Vašem mjestu (moguće zaokružiti više odgovora)?

- a) Rješavanje stambenog pitanja
- b) Bolje mogućnosti zaposlenja
- c) Otvaranje dječjih vrtića ili obrta za čuvanje djece predškolske dobi
- d) Ulaganje u zdravstvene usluge
- e) Mogućnost upisa djece u sportske aktivnosti
- f) Češće organiziranje kulturno-zabavnih i sportskih događanja
- g) Ostalo _____

20. Smatrate li da razvoj turizma može doprinijeti doseljavanju stanovništva u Vaš kraj?

- a) Da
- b) Ne

Zahvaljujem na Vašem vremenu i suradnji!

LITERATURA

Akrap, A. (2004): Zapošljavanje u inozemstvu i prirodna depopulacija seoskih naselja, *Društvena istraživanja*, Vol. 13, No. 4–5: 675–699

Kalogjera, A. (1987): Prirodnogeografska osnova i stanovništvo benkovačke makroregije. U : Medini, J., Petricioli, I., Pekić, M. (ur.): Benkovački kraj kroz vjekove: zbornik radova s Naučnog skupa Benkovački kraj kroz vjekove, Zbornik 1, Zadar, Narodni list

Magaš, D. (1995): Prilog poznavanju zemljopisne osnove i pučanstva Nadina, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 37 (1995): 793–805

Mečev, D., Vudrag, N. (2012): Utjecaj demografskog procesa starenja na gospodarska kretanja u Republici Hrvatskoj, *Praktični menadžment : stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta*, Vol. 3 No. 2: 37–41

Medini, J., Petricioli, I., Pekić, M. (ur.) (1987): Benkovački kraj kroz vjekove: zbornik radova s Naučnog skupa Benkovački kraj kroz vjekove, Zbornik 1, Zadar, Narodni list

Nejašmić, I. (1991): *Depopulacija u Hrvatskoj: korijeni, stanje, izgledi*, Globus, Zagreb

Nejašmić, I. (1992): Neke populacijsko-geografske značajke sjevernodalmatinske unutrašnjosti (općine Benkovac, Knin i Obrovac), Institut za migracije i narodnosti Sveučilišta u Zagrebu, *Sociologija sela* 30: 61–72

Nejašmić, I. (2005): *Demogeografija: stanovništvo u prostornim odnosima i procesima*, Školska knjiga, Zagreb

Podgorelec, S., Klempić, S. (2007): Starenje i neformalna skrb o starim osobama u Hrvatskoj, *Migracijske i etničke teme*, Vol. 23 No. 1–2: 111–134

Stipetić, V., Vekarić, N. (2004): *Povijesna demografija Hrvatske*, HAZU, Zavod za povijesne znanosti, Zagreb – Dubrovnik

Turk., I, Jovanić, M. (2017): Starenje stanovništva u srednjim gradovima u Hrvatskoj, 1971.–2011., *Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku*, Vol. 8 No. 31: 33–40

Turk, I., Šimunić, N., Živić, D. (2018): Demografska kriza u Hrvatskoj: zrcalo društvene, ekonomske i vrijednosne krize, *Hrvatsko društvo: 25 godina nakon Vukovara 91.*, Zagreb – Vukovar: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar ; Ogranak Matice hrvatske u Vukovaru, Živić., D., Žanić, M., Macut, P. (ur.): 73–93

Turk, I. (2019): Demografska dinamika hrvatskih gradova okupiranih u Domovinskom ratu, u *Gradovi u ratovima: kroz povijest do suvremenosti*, ur. Živić, D., Cvikić, S. Institut suvremenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb: 253–276

Živić, D. (2003): Demografske odrednice i posljedice starenja stanovništva Hrvatske, *Revija za socijalnu politiku*, Vol. 10, No. 3: 307–319

Živić, D. (2003): Neka obilježja diferenciranog demografskog razvoja urbanih i ruralnih naselja/područja Istočne Hrvatske, *Migracijske i etničke teme*, Vol. 19, No. 1: 71–95

Živić, D., Pokos, N. (2004): Demografski gubitci tijekom Domovinskog rata kao odrednica depopulacije Hrvatske (1991. – 2001.), *Društvena istraživanja*, Vol. 13, No. 4–5: 727–750

Živić, D., Turk, I., Pokos, N. (2014): Regionalni aspekti depopulacije Hrvatske (1991.–2011.), *Mostariensia: časopis za društvene i humanističke znanosti*, Vol. 18, No. 1–2: 231–251

Wertheimer-Baletić, A. (1999): *Stanovništvo i razvoj*, Mate, Zagreb

Wertheimer-Baletić, A. (2004): Depopulacija i starenje stanovništva – temeljni demografski procesi u Hrvatskoj, *Društvena istraživanja*, Vol. 13, No. 4–5: 631–651

Wertheimer-Baletić, A. (2017): *Demografska teorija, razvoj stanovništva Hrvatske i populacijska politika (Izbor radova)*, Meridijani, Samobor

IZVORI

Doseljeno i odseljeno stanovništvo po gradovima/općinama, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske - Retrospekt 1857. – 2001., Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2005.

Popis stanovništva i stanova 1971, Pol i starost – I deo: rezultati po naseljima i opštinama, knjiga VIII, SZS, Beograd, 1973.

Popis stanovništva, domaćinstava i poljoprivrednih gospodarstava 1991., stanovništvo prema spolu i starosti po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 1994.

Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 31. III. 1981., Tabele po naseljima, Stanovništvo prema dobi i spolu, Zagreb, 1982.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001., stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2003.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., stanovništvo prema spolu i starosti po naseljima, Državni zavod za statistiku, Zagreb Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2011.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. – prvi rezultati, <https://popis2021.hr/>

Popis stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj 2011.: stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, www.dzs.hr

Vitalna statistika (rođeni i umrli) u razdoblju 1971.–2020., podaci za pojedine godine, naseljski tablogrami, Državni zavod za statistiku, Zagreb.

URL1 (<https://razvojna-agencija-benkovac.hr/wp-content/uploads/2021/02/PRILOG-1-Analiza-podruja-Grada-Benkovca-compressed.pdf>) 12.10.2020.

POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 1 Prostorni obuhvat Grada Benkovca	4
Slika 2 Kretanje broja stanovnika Grada Benkovca od 1857. do 2021. godine.....	10
Slika 3 Prirodno kretanje stanovništva Grada Benkovca 1971.–2020. godine	13
Slika 4 Dobno-spolna piramida stanovništva Grada Benkovca 1971. godine	23
Slika 5 Dobno-spolna piramida stanovništva Grada Benkovca 1981. godine	24
Slika 6 Dobno-spolna piramida stanovništva Grada Benkovca 1991. godine	25
Slika 7 Dobno-spolna piramida stanovništva Grada Benkovca 2001. godine	26
Slika 8 Dobno-spolna piramida stanovništva Grada Benkovca 2011. godine	27
Slika 9 Pogled na "Klanac" iz "Zelića", Popovići (27. 3. 2022.)	28
Slika 10 Zapušteni vinograd i poljoprivredne površine u naselju Donji Karin (27. 3. 2022.) ..	30
Slika 11 Zapuštene kuće u naselju Popovići (27. 3. 2022.).....	30
Slika 12 Dobni sastav ispitanika	31
Slika 13 Udio anketiranih osoba prema naselju prebivališta	32
Slika 14 Stručna sprema ispitanika	33
Slika 15 Ispitanici obzirom na ekonomsku aktivnost.....	33
Slika 16 Zadovoljstvo ispitanika životom u naselju prebivališta.....	34
Slika 17 Nedostatci života u naselju ispitanika	35
Slika 18 Prednosti života u naselju prebivališta ispitanika	36
Slika 19 Zadovoljstvo prometnom povezanošću	36
Slika 20 Učestalost putovanja u Zadar	37
Slika 21 Najčešći razlozi putovanja u Zadar	38
Slika 22 Mogući razlog trajnog preseljenja.....	39
Slika 23 Poticajni čimbenici koji bi privukli mlade ljude ili obitelji	40
Tablica 1 Kretanje kontingenata ženskog stanovništva Grada Benkovca od 1971. do 2011. godine (u %).....	15
Tablica 2 Migracijski saldo Grada Benkovca od 1971. do 2021. godine	17
Tablica 3 Doseljeno i odseljeno stanovništvo Grada Benkovca 2001.– 2020. godine	19
Tablica 4 Stanovništvo Grada Benkovca prema dobi po popisnim godinama 1971.–2011.....	20

SAŽETAK

Depopulacija u Gradu Benkovcu – uzroci i posljedice

Depopulacija je smanjenje broja stanovnika čime predstavlja negativan proces. Depopulacija u Republici Hrvatskoj posljedica je spleta različitih okolnosti. Prvenstveno je riječ o smanjenju nataliteta, ratnim zbivanjima, posebice tijekom Domovinskog rata te emigraciji radno sposobnog stanovništva. Proces depopulacije zahvaća gotovo svaki dio Hrvatske pa tako i prostor Grada Benkovca koji predstavlja glavni objekt istraživanja ovoga rada.

Glavni cilj istraživanja bio je utvrditi intenzitet depopulacije na području Grada Benkovca te analizirati njezine uzroke i posljedice, a sekundarni cilj bio je ispitati stavove lokalnog stanovništva vezano uz njihov ostanak ili iseljavanje s područja Grada Benkovca. Stoga su postavljene četiri određene hipoteze koje su u radu potvrđene.

Analizirano je kretanje broja stanovnika prema popisima stanovništva od 1971. do 2021. godine, prirodno kretanje stanovništva (od 1971. do 2020.), migracije stanovništva te dobno-spolni sastav stanovništva (od 1971. do 2011.). Prema analiziranim podacima, na području Grada Benkovca izraženi su procesi ukupne depopulacije, odnosno međupopisno smanjenje broja stanovnika, prirodni pad stanovništva (više se umire nego li se rađa) te starenje stanovništva.

U svrhu ispitivanja stavova lokalnog stanovništva, izrađen je anketni upitnik. Prema dobivenim rezultatima, većinskim dijelom ispitano je mlađe stanovništvo (66% ispitanih je u dobi između 18 i 35 godina) koje se izjasnilo kako je voljno ostati na istraživanom području, no uz zadovoljenje osnovnih uvjeta kao što su mogućnost zaposlenja, školovanja, prometna povezanost te ulaganje lokalne, regionalne te državne uprave u poboljšanje uvjeta života.

Ključne riječi: depopulacija, Grad Benkovac, uzroci depopulacije, posljedice depopulacije

SUMMARY

Depopulation in the City of Benkovac – causes and consequences

Depopulation is decrease of the population, which is a negative process. Depopulation in the Republic of Croatia is the result of a combination of different circumstances. Primarily, it is about reducing the birth rate, war period during 1990s and the emigration of the working age population. The process of depopulation affects almost every part of Croatia, including the area of the City of Benkovac, which is the main object of the research in this thesis.

The main purpose of research was to determine the intensity of depopulation in the area of the City of Benkovac and to analyze its causes and consequences. Secondary aim was to examine the attitudes of the local population regarding if they would stay or emigrate from the area of the City of Benkovac. Therefore, four hypotheses were set, which were confirmed in the paper.

It was analyzed the movement of the population according to the censuses from 1971 to 2021, the natural movement of the population (from 1971 to 2020), migration of the population and the age and sex structure of the population (from 1971 to 2011). According to the analyzed data, in the City of Benkovac, the processes of total depopulation are expressed (intercensual decrease of the population), natural population decline (more deaths than births) and population ageing.

In order to examine the attitudes of the local population, a questionnaire was developed. According to the results, the majority of respondents were younger people (66% of respondents aged between 18 and 35) who said they would stay in this area, but if are satisfied basic conditions such as employment, education, transport connections and investment of local, regional and state government in improving living conditions.

Key words: depopulation, City of Benkovac, causes of depopulation, consequences of depopulation